

שרשרת הדורות

חקר תולדות המשפחה היהודית



1	מַעֲטָה של העורכת ד"ר רוז לרר כהן
2	מאת הנשיא של החברה הגנאלוגית הישראלית מיכאל גולדשטיין
3	ד"ר לאה הבר גדליה: עדכונים מפילדלפיה
	ד"ר אלכסנדר ביידר וד"ר סטפן פ' מורס: התאמה פונטית של ביידר-מורס —
4	אלטרנטיבה לסאונדקס עם פחות תוצאות סרק
12	ראובן (רובה) ריבלין וג'ולס פלדמן: איך גילינו בני משפחה
14	ד"ר אליעזר חפר: תולדות משפחת ענתבי
	עדה הולצמן: שרידים מקהילת גומבין — בעקבות מאמרו של רבי יהודה לייב זלוטניק
18	(ל"ז אבידה)
25	רוזמרי אשל: כמה משאבים ארכיוניים באנגליה
	ד"ר עפרה קינן: 'ולקחת תורה מפי הטבע' — קצת על המוזיאון הראשון בהתיישבות
28	העובדת: בית גורדון
30	מטילדה טג'ר: חלקת מחוקק — מספר לבסיס נתונים מקוון
33	אלן סטפק: שלב שני לפרוייקט גלי-עד לקהילות שנכחדו (MVC)
34	פרופסור ג'רלד לי אסטרסון ז"ל (1927-2009)
	המדור לחיפוש קרובים
35	חיפוש קרובים בישראל
	חדשות מארכיונים בישראל
36	פלורה אביטל ואפרים לוי: ארכיון העיר ירושלים
	שאל את המומחה
39	ג'ורדן אוסלנדר
40	בריל ביילסון
	סקירת ספרים
41	סול איסרוף
41	מטילדה טג'ר: כתבי עת גניאלוגיים זרים

החברה הגניאלוגית הישראלית

ת"ד 4270 ירושלים 91041

E-mail: igs@isragen.org.il Web: www.isragen.org.il

החברה הגניאלוגית הישראלית היא עמותה ללא כוונת רווח, שנוסדה ב-1983, מספר רישום 58-010-240-8

מיכאל גולדשטיין – יו"ר president@isragen.org.il, ד"ר לאה הבר גדליה – מזכירת העמותה
msleag@bezeqint.net, חנה פורמן – גזבר העמותה, ד"ר רוז לרר כהן – עורכת ראשית של כתב העת
"שרשרת הדורות" rose.sharsheret@gmail.com, רוז פלדמן – מנהלת האתר של החברה הגניאלוגית
הישראלית rosef@post.tau.ac.il

סניפים וקד"מ

סניף חיפה והצפון: נפגשים בכל יום חמישי השלישי בחודש, התכנסות בשעה 18:30 הרצאה בשעה 19:15 בבית
הורים "פסגת אחוזה", רח' סיני 6 אחוזה, חיפה. תחבורה: כל הקווים לאחוזה
חנה שטיינבלט – יו"ר hanna-st@hotmail.co.il, נורית גלילי – מזכירה

סניף ירושלים: נפגשים בכל יום רביעי השלישי, בחודש התכנסות בשעה 18:00 הרצאה בשעה 19:30 בבית
פרנקפורטר, דרך בית לחם 80, שכונת בקעה, אוטובוס 7, 21 (מהתחנה המרכזית) עד לתחנה הקרובה לרחוב יהודה
גרי רגב – יו"ר garrir@hotmail.com, רוזמרי אשל – מזכירה, ברברה סיגל – מרכזת קבוצת דוברי אנגלית
bsiegel@netvision.net.il

סניף הנגב: נפגשים בכל יום שני הראשון בחודש, הרצאה בשעה 20:00 בבית הכנסת "מגן אברהם", רח' עדעד
פינת מרגנית, עומר
ד"ר מרתה לב-ציון – יו"ר martha@bgu.ac.il, שירלי רוזן – מזכירה

סניף נתניה לדוברי אנגלית: נפגשים בכל יום שני השלישי בחודש, התכנסות 19:30 הרצאה בשעה 20:00
בבית AACI, רחוב שמואל הנציב 28, נתניה
גדעון לויטס – יו"ר levitasg@nonstop.net.il, ג'ו גלעד – מזכיר

סניף קריית טבעון "שורשים בגליל": נפגשים בכל יום ראשון האחרון בחודש, התכנסות בשעה 19:00
הרצאה בשעה 20:00 במרכז הנצחה, רחוב המגדל, קריית טבעון
שאול הולנדר – יו"ר shorashim.bagalil@gmail.com, יעל הולנדר – מזכירה, שולמית עציון – גזברית
סניף תל-אביב: נפגשים בכל יום ראשון השני בחודש, התכנסות בשעה 18:00 הרצאה בשעה 19:00 בבית התנ"ך,
שד' רוטשילד 16, תל-אביב
בילי שטיין – יו"ר billie.stein@gmail.com, אייל הולנדר – מזכיר, ישראל ויזן – גזבר

ועדת הביקורת

אברהם צפדיה, אבי קוטון

קבוצות דיון מיוחדות

גרמניה ואוסטריה – אסתר רמון ramon@actcom.co.il, הונגריה – מנשה דוידוביץ mnashe@zoot.tau.ac.il,
לטביה – ד"ר מרתה לב-ציון martha@bgu.ac.il, ליטא – ד"ר רוז לרר כהן rose.sharsheret@gmail.com,
ספרדים באגן הים התיכון – מטילדה טגיר macsta@bezeqint.net

כתב העת "שרשרת הדורות"

מייסדת ועורכת ראשונה: אסתר רמון
עורכת: ד"ר רוז לרר כהן
חברי המערכת: מרים הריגמן, ד"ר ישראל זק, אורי ניסל, ד"ר מרתה לב-ציון, הרב הנק סקירנל, סידי קורקוס,
ד"ר חגית מטרס

הגשת חומר לפרסום ב"שרשרת הדורות": אנו מקבלים בברכה מאמרים הדנים בכל ההיבטים של הגניאלוגיה
היהודית וכמו כן גראפי (צילומים, איורים, מפות, תעודות וכו'). המחבר מתבקש להוסיף מידע ביוגרפי קצר (עד
100 מילים) וכן את כתובתו האלקטרונית אם יש. החומר יוגש כמסמך נלווה בפורמט Word לדואר האלקטרוני של
החברה rose.sharsheret@gmail.com, או igs@isragen.org.il לעורכת, או בדואר רגיל לכתובת של החברה
ת"ד 4270 ירושלים 91041. המערכת שומרת לעצמה את הזכות לתרגם מאמרים מעברית לאנגלית ומאנגלית
לעברית ולערך אותם לפי הצורך. המערכת אינה אחראית לטעויות במאמרים המתפרסמים.

דמי חבר לשנה: 220 ש"ח. התשלומים בצ'ק לפקודת החברה הגניאלוגית הישראלית, ת"ד 4270 ירושלים 91041.
החברות כוללת השתתפות בכל ההרצאות בכל אחד מן הסניפים, השתתפות במפגשי קבוצות הדיון המיוחדות, וכן
קבלת כתב העת שרשרת הדורות והשאלת ספרים.
שאלות: נא לשלוח מעטפה ממוענת ומבוילת לתשובה.

מפרי עטה של העורכת

תוך שמירה על ההגדרה הבינתחומית שלי של גנאלוגיה, מהדורה זו של שרשרת הדורות מכסה מגוון היבטים של גנאלוגיה.

בזמן שבו טכנולוגיות מחשוב תופסות חלק חשוב במחקר גנאלוגי, שרשרת הדורות קיבלה אישור מאבותינו להדפיס שוב את המאמר "התאמה פונטית של ביידר-מורס: אלטרנטיבה לסאונדס עם פחות תוצאות סרק". התרגום לעברית של מאמר זה ייתן לקוראינו דוברי העברית הזדמנות להתוודע אל שיטת ה-BMPM החדשה אשר מיושמת בגיואישיג'ן.

שני מאמרים על היסטוריה משפחתית, של ח"כ ראובן (רובה) ריבלין וג'ולס פלדמן מתארים את מחקרם אודות משפחת ריבלין, ומאמרו של ד"ר אליעזר חפר, מתאר את ההיסטוריה של משפחת ענתבי.

פלורה אביטל ואפרים לוי מספקים תיאור של אחזקות ארכיון עיריית ירושלים. רוזמרי אשל מציגה בפני הקוראים משאבים ארכיוניים באנגליה. עפרה קינן מתארת את המוזיאון הראשון של הסקטור החקלאי.

מאגרי מידע הפכו לאלמנט בלתי נפרד במחקר הגנאלוגי. מטילדה טגיר מתארת את התפתחות מאגר המידע "חלקת המחוקק", ואלן סטפק מדווחת על השלב השני של פרויקט גלי-עד לקהילות שנכחדו. ניתן למצוא פרויקטים אלה של החברה הגנאלוגית הישראלית וכן את מאגרי המידע באתר שלנו. ישנו גם תיאור של ספר הזיכרון המקוון לקורבנות הסוציאליזם הלאומי באוניברסיטת וינה 1938. עדה הולצמן, במאמרה על שרידי קהילת גומבין, מתארת את הדרך שבה פענחה את המיקרופילם של קהילת גומבין.

מדור החיפוש של שרשרת הדורות מופיע בפעם הראשונה. מאמרים נוספים במהדורה זו כוללים את הדיווח של לאה הבר גדליה מהכנס בפילדלפיה. בריל ביילסון היא מומחית בחיפוש בדרום אפריקה וג'ורדן אוסלנדר בהונגריה לשעבר.

הכותבת הקבועה שלנו, מטילדה טגיר סיפקה סיכומים של מאמרים בכתבי עת גנאלוגיים זרים.

אני רוצה להודות לוועדת העריכה שלי על קריאת המאמרים. תודה גם למרים הרינגמן ונורית כהן בעזרה בתרגומים.

מאחלת לכם שנה טובה, שנת בריאות, שמחה, שגשוג ושלוש באזורנו.

ד"ר רחל ארז כהן

מזל טוב

ליו"ר שלנו מיכאל גולדשטיין,

על מינויו כנשיא ההתאחדות הבינלאומית של חברות הגנאלוגיה היהודית (IAJGS).

לספרנית המידע שלנו מריאנה קרונפלד זבידוב ולאבא שאול זבידוב
להולדת בנם.

מאת הנשיא של החברה הגנאלוגית הישראלית

מיכאל גולדשטיין

כששני הארגונים עושים מאמצים יוצאים מן הכלל, סמינר-היום-האחד של השנה, "שימור הזיכרון: משפחה וקהילה", שיתקיים בבית התפוצות בראשון בדצמבר, 2009, מבטיח להיות נקודת השיא של השנה וציון דרך חשוב בגנאלוגיה הישראלית.

חיים את לב לראות את מספר הישראלים שהשתתפו בכנס הבינלאומי של ה-IAJGS בנושא גנאלוגיה יהודית בפילדלפיה בתחילת אוגוסט. מספר מנויים שלנו הציגו פרזנטציות. ישנן תכניות הנמצאות בתהליכים לקיים את כנס האגודה לשנת 2014 בישראל.

אני מאחל לכל החברים – ולכל בית ישראל – שנה חדשה נפלאה, בריאה ומשגשגת!

אירועי החברה הגנאלוגית הישראלית במהלך האביב והקיץ הסתמנו בגדילה הן במספריהם והן בטבעם. בין האירועים הבולטים, פגישות וטיולי שדה שנערכו בקצב חסר תקדים. שרשרת הדורות נעשתה זמינה אונליין למנויינו, ברזמנית עם הגרסה המודפסת. פיתוח האתר שלנו המשיך, עם פינת מנויים מורחבת.

יתרה מזו, האיחוד עם האגודה למחקר משפחות יהודיות (JFRA) מתקדם יפה. בפעם הראשונה מנויי ה-JFRA ומנויי IGS יכולים להשתתף באירועים של כל אחד מהארגונים במחירי המנוי. JFRA משתתפת בארגון ובמימון של סמינר-היום-האחד-השנתי המתקרב.

החברה הגנאלוגית הישראלית – העמותה לחקר המשפחה היהודית

יום העיון החמישי לגנאלוגיה יהודית עומד להתקיים

ביום שלישי, י"ד כסלו תש"ע-1 בדצמבר 2009

ממשפחה לקהילה – שימור הזיכרון הפרטי והקולקטיבי בעבר ובהווה

ב"בית התפוצות", אוניברסיטת תל-אביב

בין השעות 8:30-18:00

שימור הזיכרון הפרטי והקולקטיבי בעבר ובהווה, חקר שורשי המשפחה בכתב ובעל פה, מוביל מטבעו לשחזור הדורות במבט היסטורי ומשקף, לא אחת, את המורשת התרבותית של הקהילה כולה על רבדיה המגוונים.

בכנס זה אנו מבקשים לעסוק בדרכי שימור הזיכרון של קהילות אשר פסקו מלהתקיים, ואשר לערכי התרבות והרוח שלהן יש 'יד' והמשך.

יום העיון יכלול שני מסלולי הרצאות בעברית ובאנגלית.

הדרכות על מחשבי ומאגרי "בית התפוצות", סדנאות, תוכנות גנאלוגיה

ומאגרי מידע ממוחשבים, מושבי פתיחה ונעילה משותפים בעברית.

פרטים נוספים ומידע כללי, תכנית ותקצירי הרצאות, טופס הרשמה בעברית ואנגלית

תמצאו בימים הקרובים בכתובת:

<http://www.isragen.org.il/siteFiles/13/198/6380.asp>

פניות לחברי הוועדה בנושא תכנים באמצעות כתובת הדוא"ל: yi2009igs@gmail.com

פניות בנושא לוגיסטיקה וארגון: avicottom@gmail.com

עדכונים מפילדלפיה

לאה הבר גדליה

או במסגרת שיתוף פעולה עם ארכיון העיר
אודסה הועלה אינדקס מסמכים קיימים עבור
אודסה:
www.rtrfoundation.org/odessa.html

[4] עדכונים לגבי אתר האינטרנט של Footnote.com

4.1 יש להם הסכם עם הארכיון ההיסטורי המרכזי
לפרייקט דיגיטציה של 58 מיליון מסמכים
היסטוריים.

4.2 חומרים ממוזיאון השואה יעלו לאינטרנט ב-1
בספטמבר 2009.

[5] חדשות הקרן לשימור המורשת היהודית בפולין www.FODZ.PL מאת Monika Krawczyk

הקרן נוסדה ב-2002 על ידי ועד הקהילות היהודיות
בפולין והארגון העולמי לשימור אתרים יהודיים.
המטרה – לשמר מבנים ואנדרטאות השייכים
למורשת היהודית.

5.1 פרויקט "הדרך החסידית" – שימור בתי
כנסת ומבני חצרות צדיקים, למשל: Zamosc,
Chelm, Leczna, Lublin, Debica

5.2 פרויקט www.polin.org.pl – אתר זיכרון
מורשת של יהודי פולין – הכנסת חומרים
לבתי ספר לא יהודים, כ-200 במספר.

5.3 פרויקט החייאת בית הכנסת של Zamosc
בשיתוף עם עמותות לא ממשלתיות.

5.4 תיירות מורשת.

5.5 מאבק באנטישמיות גלויה ומערכת הסברה מול
המשטר המקומי כדי להראות שלא מדובר
בוונדליזם.

[6] עדכונים לגבי הארכיון הלאומי של אוקראינה מאת Olga Muzychuk

סגנית למנהל הארכיון
omuzychuk@archives.gov.ua
www.archives.gov.ua

מנהלי הארכיון הלאומי "אינם ידידותיים" לנושא
הגנאלוגיה. הסכם חדש מול JRI Poland נחתם ב-
31 ביולי 2009.

[1] חדשות הארכיון הלאומי של רומניה על ידי מנהל הכללי של הארכיון מאז 2007

לראשונה הופיע בכנס של AIJGS מנהל הארכיון
המרכזי של רומניה (www.arhivelenationale.ro)
ד"ר Dorin Dobrinicu שהציג את המטרה
המרכזית של ההנהלה – להפוך את החומרים
נגישים לקהל באמצעות האינטרנט.

כרגע האתר הוא בשפה הרומנית בלבד, אבל ניתן
לערוך בו חיפוש למסמכים קיימים לפי 41 מחוזות.
סך כל האוספים 36,000 (לחיפוש לפי מחוז יש לגשת
ל-allege). המסמכים כתובים בשפות אלה: רומנית,
גרמנית, הונגרית, רוסית, אידיש, לטינית, רומנית
עתיקה וגותית.

באשר להזמנת המסמכים, כרגע עדיין הם אינם
ערוכים לכך בשל אילוצים כלכליים. לבריורים –
דואר אלקטרוני: secretariat.an@mai.gov.ro

[2] פעילות JewishGen – ROM-SIG

2.1 פרויקט בית העלמין ב-Iasi – שישה כרכים
של רישומים 1915-1966 יועלו באתר JOWBR.

2.2 פרויקט מיפוי בית העלמין בעיר Roman –
בהכנה, אם כי חלק גדול מן המצבות אינו קריא.

2.3 פרויקט מיפוי בית העלמין בבוקרשט –
בשלבי הכנת CD של החומר.

2.4 פרויקט תיעוד מסמכים ממחוז בסרביה
Bessarabia (פעם רוסיה, היום רומניה) –
בהכנה.

[3] עדכונים לגבי Routes to Roots Foundation, Inc. של מרים וינר Miriam Weiner

www.rtrfoundation.org
mweiner@routestoroots.com

3.1 נחתם הסכם לשיתוף פעולה בין RTR לבין
Ancestry.com

3.2 נוספו מאגרים חדשים למקומות ספציפיים
עבור מזרח אירופה כולל מאגר תמונות עם
אפשרות חיפוש. למשל: עבור Beltsy,
Moldova: ארגון RTR קיבל אישור לתרגם
ולהעלות אינדקס של בית העלמין (5000 שמות
מאז 1863).

כל המסמכים ניתנים לעיון בארכיונים למעט אלה שמצבם הפיזי אינו מאפשר זאת.

בקשה לחומר ארכיוני חייבת לכלול את המחוז ההיסטורי, שם מדויק של העיירה, שם משפחה ושם לפני נישואין (אם מדובר באשה), תאריך לידה. הסכום עשוי להגיע ל-\$500 ויכלול אף הסכם העברת כסף ישירות לבנק (על פי חוק) והצהרה נוטריונית של לקוח – במידה והבקשה היא של חוקר.

ד"ר לאה הבר גדליה היא המזכירה הארצית של החברה הגנאלוגית הישראלית מאז 2005, מזכירה ויושבת ראש סניף ירושלים 2005-2008. פעילה בדור ההמשך ובהנהלה של הארגון הבינלאומי של יוצאי בוקובינה, ובין מארגני הכנס הבינלאומי באפריל 2007. חברה ב-Czernowic List. חברה בצוות מפענחי המצבות בבית עלמין בצ'רנוביץ (פעם בוקובינה היום אוקראינה). חוקרת ובונה עצי משפחות לעשרות רבות של אנשים. אחראית לבניית אתר לעיירה הירלאו (רומניה) ב-Jewishgen. מרצה בתחומי הגנאלוגיה.

6.1 רשת הארכיונים הלאומית של אוקראינה כוללת 680 מוסדות, בהם 9 ארכיונים מרכזיים, ארכיב לאזור האוטונומי של קרים, 24 ארכיבים מחוזיים, ארכיב הערים קייב וסבסטופול 487 מחלקות לארכיב במקומות שונים, 157 ארכיבים מקומיים.

6.2 עבור החוקר היהודי קיימים:

6.2.1 ספרי רישום של בתי הכנסת ובהם רישומי לידה, פטירה, נישואין וגירושים

6.2.2 מפקדי מס (רשימות תושבים על כתובתם) בערים

6.2.3 מסמכי מערכת החינוך (רשימות תלמידים)

6.2.4 רישומי משטרה

6.2.5 רשימות משפחתיות

6.3 שיתוף פעולה עם יד ושם, מוזיאון השואה בווינגטון, RTR, Project Judaica – Russia-USA, ארכיונים ברחבי העולם.

6.4 כל החומרים הקשורים לצבא נמצאים ברוסיה ולא באוקראינה.

התאמה פונטית של ביידר-מורס:

אלטרנטיבה לסאונדקס עם פחות תוצאות סרק*

אלכסנדר ביידר וסטפן פ' מורס

כדוגמה, קוד הסאונדקס האמריקאי ל-Schwarzenegger הוא S625. אם השם אויית שגוי כ-Shwarzenegger, הקוד עדיין יהיה S625, כך שכל מנוע חיפוש המבוסס על הסאונדקס האמריקאי עדיין ימצא את ההתאמה למרות האיות השגוי. מצד שני אם השם אויית שגוי כ-Schwartsenegger, קוד הסאונדקס האמריקאי יהיה S632, כך שמנוע חיפוש המבוסס על הסאונדקס האמריקאי לא ימצא את ההתאמה עם האיות השגוי הזה.

שיפור מהותי לסאונדקס הופיע ב-1985 עם פיתוח סאונדקס דייטש-מוקוטוף (DM) על ידי רנדי דייטש וגארי מוקוטוף. סאונדקס DM הוא שיטת סאונדקס המתואמת לשמות מזרח אירופאים. תחת שיטת סאונדקס DM, יש לאיות הנכון,

רקע

חיפוש שמות במאגרים גדולים המכילים וריאציות איות תמיד היווה בעיה. פתרון לבעיה הוצע על ידי רוברט ראסל ב-1912 כאשר הוא רשם פטנט על שיטת הסאונדקס הראשונה. וריאציה על עבודתו של ראסל, הנקראת קוד הסאונדקס האמריקאי, הייתה בשימוש על ידי לשכת מפקד האוכלוסין כדי לסייע לחיפוש שמות במפקד האוכלוסין.

במילים פשוטות, סאונדקס הוא קידוד של שם כך ששמות הנשמעים דומה יקבלו את אותו הקידוד. מנוע חיפוש המבוסס על סאונדקס יחפש התאמות של קוד הסאונדקס ולווא דווקא התאמות של השם עצמו, כך שימצאו כל השמות שנשמעים כמו השם המבוקש.

* מאמר זה הופיע באבותינו: הסקירה הבינלאומית של גנאלוגיה יהודית (קיץ 2008).

איותים שונים מתאימים לאותו שם נעשית קשה עוד יותר כאשר שני האיותים משתמשים באותיות מאלפביתיים שונים.

כדוגמה, קחו בחשבון את השם Schwarz (איות גרמני סטנדרטי). הוא יכול להופיע במסמכים שונים כ־Schwartz (איות גרמני חלופי), Schwartz, Shvartz ו־Shvarts (איות שהפך לאנגלי), Szwarc (פולני), Szwartz (ערבוב גרמני-פולני), Svart (רומני), Svarc (הונגרי), Chvarts (צרפתי), Chvartz (ערבוב צרפתי-גרמני), Шварц (רוסי מודרני), Шварцъ (רוסי מלפני 1918), שברץ ושוּרץ (עברית) ושווארץ (יידיש).

בישום הנוכחי שלו, BMPM מתייחס בעיקר להתאמת שמות משפחה של יהודים אשכנזים. זאת נוכח הרשימה של השפות אשר הסממנים הגרפיים והפונטיים שלהן כבר נלקחו בחשבון. שפות אלו הן רוסית הנכתבת באותיות קיריליות, רוסית המתועתקת לאותיות אנגליות, פולנית, גרמנית, רומנית, הונגרית, עברית הנכתבת באותיות עבריות, צרפתית, ספרדית ואנגלית. התאמת השמות מיושמת גם על שמות משפחה לא יהודיים מהמדינות בהן שפות אלו מדוברות.

למרות זאת המבנה של BMPM הוא כללי, ואנו כבר מתכננים להרחיב אותו לשפות נוספות כמו ליטאית ולטבית. אנחנו גם מתכוונים לשלב איטלקית, יוונית, ותורכית, מכיוון שזה יאפשר ל־BMPM להיות ישים לשמות ספרדיים (כמו גם לשמות לא יהודיים ממדינות אלה). כדי להרחיב אותו לשפה חדשה, כל שעלינו לעשות הוא להכליל חוקים מוספים ספציפית לאותה שפה. החוקים אינם מתוכננים לתוך התוכנה; במקום זאת המנוע הפונטי הוא מבוסס טבלה וכל מה שצריך הוא להוסיף טבלאות נוספות כדי לתמוך בשפות הנוספות. תיאור של הטבלאות המעורבות השונות מוצג בהמשך.

Schwarzenegger, שני קודים, כלומר 474659 ר־ 479465 לאיות השגוי Shwarzenegger, יש את אותם שני קודים, ולאיות השגוי Schwartsenegger, יש את קוד ה־DM 479465, שהוא אחד משני הקודים לאיות הנכון. כך שמנוע חיפוש המבוסס על סאונדקס DM ימצא את ההתאמה עם כל אחד מהאיותים השגויים. זה ממחיש את היתרון של סאונדקס DM על הסאונדקס האמריקאי עבור שמות מזרח אירופאים (אוסטרי במקרה זה).

למרות זאת, לשתי שיטות הסאונדקס יש חיסרון מהותי – הם מניבים הרבה תוצאות סרק, המאלצות את החוקר לנבור בתוך המון תוצאות בלתי נחוצות. שיטת ההתאמה הפונטית המוצעת במאמר זה מנסה להקל על מצב זה.

העקרונות הראשיים

ההתאמה הפונטית של ביידר־מורס (BMPM) פותחה על ידי אלכסנדר ביידר (פריס) וסטפן פי מורס (סן־פרנסיסקו). ביידר עסק בחלק הבלשני של שיטה זו ומורס עסק באספקטים המחשוביים וכל הסוגיות הטכניות. החלטות אלגוריתמיות מהותיות נבעו ממאמצים משותפים של שני הכותבים.¹

המטרה העיקרית של BMPM מורכבת מההכרה ששתי מילים הכתובות באופן שונה יכולות למעשה להיות זהות פונטית, כלומר, שתיהן יכולות להשמע דומה. אך שלא כמו שיטת הסאונדקס, מבחן "הנשמע – דומה" מבוסס לא רק על האיות, אלא גם על מאפיינים בלשניים של השפות השונות.

לגבי שמות עצם, שמות תואר ותארי פועל, משימה זו היא בעלת עניין מוגבל. מלבד מטעויות אורטוגרפיות וטיפוגרפיות, נדיר שיש למילים אלה וריאציות איות. המצב הוא שונה לגבי שמות פרטיים – הם יכולים להופיע במסמכים הכתובים בשפות שונות ומאוייתים בהתאם לחוקים הפונטיים של שפת המסמך. קביעה ששני

1. העבודה הראשונית על אלגוריתם זה התבססה על המאמר מאת אלכסנדר ביידר "מספר סוגיות בחיפוש שמות אשכנזיים" (אבותינו: הסקירה הבינלאומית של גנאלוגיה יהודית, גיליון XXIII, מספר 1, אביב 2007, עמ' 3-13) ורצונו ארוך הטווח של סטפן פי מורס לשפר את המנוע של מגוון מאגרי המידע לחיפושים שלו (<http://stevemorse.org>) כולל רשומות הנוסעים של "אליס איילנד". חניכת פרויקט זה (וליתר דיוק, הפגישה האישית של שני הכותבים בניו ארק ביולי 2007 והחלטתם לעבוד ביחד) התאפשרה בשל המאמצים הארגוניים של סאליאן אמדור סאק והחסות שניתנה על ידי המרכז לגנאלוגיה יהודית (ירושלים). שני הכותבים רוצים גם להודות ללוגן קליינווקס, גארי מוקוטוף וזיאן־פייר סטרוויז אשר בחנו את הטיטות השונות של BMPM וסיפקו הערות רבות בעלות ערך.

BMPM מתוכנן לשימוש ככלי לתכנות, ויהיה קשה מאוד לאדם בודד לעשות את החישובים ידנית. כדי להשתמש בתכנית, יהיה על המשתמש להכניס שם בטופס, שם זה ישוגר לשרת המריץ את המנוע הפונטי שייצר את קוד ה-BMPM, ואז קוד זה ישווה לקודי BMPM שיוצרו בעבר בעבור כל השמות במאגר מידע ספציפי. השלבים של השוואה זו מתוארים בקטעים הבאים.

שלב 1: זיהוי השפה

איות של שם יכול להכיל איות או צירופי אותיות אשר מאפשרים לקבוע את השפה. כמה דוגמאות הן:

"tsch", סופית "mann" וכן "witz" הם במובהק גרמניים. סופיות ותחיליות "cs" ו-"zs" הם בהכרח הונגריים. "cz", "cy", תחיליות "rz" ו-"wl", סופית "cki", האותיות "š", "ž" יכולות להיות רק פולניות.

לעיתים קרובות, מספר שפות יכולות להיות אחראיות לאות או צירוף אותיות. לדוגמה, "ö" ו-"ü" יכולות להיות או גרמניות או הונגריות, סופית "ck" יכולה להיות או גרמנית או אנגלית, "sz" יכול להיות או פולנית או הונגרית. לעיתים קל יותר לזהות את השפה או השפות בהן האותיות המדוברות לעולם אינן יכולות להופיע. לדוגמה, "y" ו-"k" לא מופיעות בגרמנית, "v" לא יכולה להיות פולנית, והצירוף "kie" לא יכול להיות לא צרפתית ולא ספרדית.

אפשרות אחרת של מנוע ה-BMPM מאפשר לציין את השפה בבירור. זה נכון כאשר ידוע שמאגר המידע הוא לשפה ספציפית, ובמקרה זה ניתן לקודד כל שם במאגר מידע זה תוך שימוש בחוקים של אותה השפה, ואין צורך לבצע את מבחן קביעת השפה.

שלב 2: חישוב הערך הפונטי המדויק

במספר שפות, התבנית של שמות משפחה על ידי נשים הינה שונה מזו של גברים. לדוגמה, יהיה זה Jan Suchy אך Maria Sucha. ואישתו של מר Novikov תקרא Novikova. זה קורה בלשונות סלביות (כולל פולנית ורוסית), ליטאית ולטבית. משום שהשם

הנחקר יכול להיות, בעיקרו, נקבי, שלב זה מתחיל בהחלפת הסופיות הנקביות באלו הזכריות.

לאחר שהשם נהפך לצורתו הזכרית, המנוע הפונטי מנסה לזהות את הערך הפונטי המדויק של כל האותיות של השם ולתעתק אותן לאלפבית הפונטי. מאחר שבעיקרון מספר הצלילים השונים הוא עצום, החלטנו להגביל את האלפבית הפונטי בו משתמש ה-BMPM לצלילים אלה המשותפים לשפות בהם אנו מתעניינים. לדוגמה, התעלמנו בכוונה מהשוני בין "y" וה-"i" הפולניות מכיון שאין שום דרך לבטא אותן בשפות לא סלביות. כמו כן התעלמנו מהשוני בין שני הצלילים המבוטאים על ידי ה-"ch" הגרמני, הנמצאות במילים "ach" ו-"ich". בשל אותן סיבות, מספר תנועות המצויות בצרפתית ואנגלית אין מחושבות בגרסת האלפבית הפונטי שלנו, אך במקום זאת הוחלפו בשווי הערך הקרובים ביותר הנמצאים בשפות הגרמניות והסלביות. הרשימה שנשמרה מופיעה בטבלה בעמוד הבא.

באופן כללי, הסימנים עבור צלילים שנבחרו על ידינו באופן מוסכם זהים לאלו אשר בשימוש על ידי האלפבית הפונטי הבינלאומי (IPA). היוצאים מן הכלל היחידים הם S ו-Z, אשר מקבילות ה-IPA שלהם הם \int ו- ζ בהתאמה. הבחירה שלנו הוכתבה על ידי הגבלת עצמנו לתווים לטיניים סטנדרטיים הנמצאים על כל מקלדת המשתמשת באלפבית הרומאני.

שיעתוק השם לתווים הנראים בטבלה לעיל (מונח טוב יותר לכך יהיה **מיפוי**) תלוי בתוצאה של שלב 1. או ששלב 1 קובע שפה ייחודית, או שהוא קובע קבוצה של שפות אפשריות.

אם שפה אפשרית אחת בלבד נשארה אחרי שלב 1 המנוע הפונטי משעתק את האיות לאלפבית הפונטי תוך שימוש בחוקים הספציפיים של שפה זו. ב-BMPM, כל שפה שולטת בסדרת חוקים משלה עבור מיפוי זה (פחות מ-40 לרומנית, בערך 80 לגרמנית, ויותר מ-130 לפולנית). לדוגמה, אם השפה היא גרמנית, אזי חלק מהחוקים הם: "sch" ממופה בתור "S" באלפבית שלנו; "s" בתחילת מילה וכן "s" המופיעה בין שתי תנועות הופכות ל-"z"; "w" הופכת ל-"v".

	דוגמה		דוגמה
a	Like in <i>part</i>	b	Like in <i>boy</i>
d	Like in <i>dog</i>	e	Like in <i>set</i>
f	Like in <i>flag</i>	g	Like in <i>dog</i>
h	Like in <i>hand</i>	i	Like in <i>Nice</i> (the city), or <i>ee</i> as in <i>fleet</i>
j	Like <i>y</i> in <i>yes</i> , equivalent to German <i>j</i>	k	Like in <i>king</i>
l	Like in <i>lamp</i>	m	Like in <i>man</i>
n	Like in <i>neck</i>	o	Like in <i>port</i>
p	Like in <i>pot</i>	r	Like in <i>ring</i>
s	Like in <i>star</i>	t	Like in <i>tent</i>
u	Like in <i>flu</i> , or <i>oo</i> in <i>good</i>	v	Like in <i>vase</i>
w	Like in <i>wax</i>	x	Like <i>ch</i> in <i>loch</i> ; equivalent to German <i>ch</i>
z	Like in <i>zoo</i>	S	Like <i>s</i> in <i>sure</i> , or <i>sh</i> in <i>shop</i>
		Z	Like <i>z</i> in <i>azure</i> ; equivalent to French <i>j</i>

או הדיפתונג "tS" באנגלית או ספרדית. אם במהלך שלב 1 או לומדים שאנגלית, ספרדית וצרפתית אינן אפשריות, רק חוקי שפה ספציפיים של פולנית/גרמנית יהיו ישימים, ויגרמו ל-"ch" להיות ממופה בתור "א".

לאחר שהשם עובד על ידי החוקים הכלליים או החוקים תלויי-השפה, המנוע הפונטי מיישם על מחרוזות התווים הפונטיים שהתקבלה, סדרת חוקים פונטיים המשותפים לשפות רבות. כדוגמה, קחו בחשבון את החוק הידוע בספרות הבלשנית בתור **איטום הסופית**. הוא מיושם בהרבה שפות אירופאיות, כמו גרמנית, מספר לשונות סלבוניות כולל רוסית ופולנית, ומספר דיאלקטים של יידיש. איטום הסופית קובע שבסוף המילה העיצורים הקוליים יבוטאו כמקבילים האטומים שלהם, כלומר, "b" תבוטא כ "p"; "v" כ-"f"; "d" כ-"t" וכו'. המנוע הפונטי לוקח בחשבון את המוזרות הדיבורית הזו ושומר במיקום הסופי רק את העיצורים האטומים. לדוגמה, Perlov נותן את Perlof. חוק אחר, שגם מיושם על ידי המנוע הפונטי, הוא של הידמות קולית, בה עיצור רוכש מאפיינים של העיצור העוקב אחריו:

- עיצורים קוליים הופכים לאטומים כאשר אחריהם באים עיצורים אטומים. לדוגמה, "b" לפני "s" מבוטא כ-"p": Shabse הוא שקול ל-Shapse.

בשפות מסוימות ניתן לקרוא כמה אותיות במספר דרכים. במקרים אלה, המנוע הפונטי מייחס להם שני אלמנטים (או יותר) מתוך האלפבית הפונטי. לדוגמה, "a" הפולנית בדרך כלל מתאימה ל-"a" הפונטית. למרות זאת, במספר מקרים, אות זו יכולה לנבוע מה-"a" הפולנית אשר הסימן הדיאקריטי בה (פסיק מתחת ל-"a") אבד. בדוגמה זו, הערך הפונטי יהיה "om" (לפני "b" או "p") או "on" (לפני עיצורים אחרים).

אם יותר משפה אחת נמצאת אפשרית אחרי שלב 1, המנוע הפונטי מעבד את השם תוך שימוש בחוקים כלליים. כדי לתמוך באופן הולם את השפות בגרסה הנוכחית של BPM, היינו צריכים לכתוב יותר מ-300 חוקים כלליים. ישנם שני סוגים של חוקים כלליים – כאלו אשר אינם תלויים בשפה וכאלו אשר מיושמים רק בשפות מסוימות.

דוגמה לחוק כללי תלוי-שפה הוא החוק לגבי סופית "tz" – ניתן לבטא אותה רק בתור "ts" אנגלית. חוקים תלויי-שפה כאלה מיושמים ללא קשר לשפות אשר מופיעות בתוצאה של שלב 1. למרות זאת, אפשרי שחוקים כלליים אחרים יהיו מיושמים רק לשפות ספציפיות. התוצאה של שלב 1 תקבע אם חוקים תלויי-שפה אלה יהיו מיושמים או לא. לדוגמה, ניתן למפות את "ch" (כשמשמשים בסימנים של האלפבית המוסכם שלנו) כ-"x" בפולנית או גרמנית, "S" בצרפתית,

• עיצורים אטומים הופכים לקוליים כאשר אחריהם באים עיצורים קוליים. לדוגמה, "ז" לפני "ז" מבוטאת כ-"d": Vitzon הופך ל-Vidzon.

בסופו של שלב 2 שם המשפחה הראשוני מומר על ידי המנוע הפונטי לאחת או כמה מחרוזות של תווים אשר להן אנו קוראים **הערך הפונטי המדויק**.

שלב 3: חישוב הערך הפונטי המקורב

לאחר שישמו החוקים שצוינו בשלב 2, המנוע הפונטי מיישם סדרה של חוקים נוספים. חוקים אלה לוקחים בחשבון את העובדה שצלילים מסויימים הם ברי החלפה במספר הקשרים מסויימים שהם יותר מורכבים מההקשרים שנקחו בחשבון בשלב 2 ("תחילת/סוף מילה" או "אות לפני/אחרי"). לדוגמה, ברוסית ובלרוסית "ס" בלתי מוטעמת מבוטאת בתור "a" כתוצאה מכך, הראשונה אינה מוטעמת. מצד שני, אין תחלופה במיקום המוטעם: "Kats" ו-"Kots" נשמעים שונה. מפני שקביעה אוטומטית של מיקום הטעמה אינה טריביאלית, החלטנו להתייחס ל-"a" ו-"ס" כברות החלפה מקורבות. חוקים אחרים מאפשרים מקורבות פונטית של זוג צלילים וכתוצאה מכך לבלבול חלקי. לדוגמה, "n" לפני "b" נשמעת קרוב ל-"m" ו-"Grinberg" הופך לשקול קרוב ל-"Grimberg". (שימו לב שבספרדית השקילות הזו מוחלטת. עקב כך, בארגנטינה Grinberg ו-Grimberg שקולים **במדויק**.)

בדיוק כמו בשלב 2, חוקי הקירוב המיושמים כאן יכולים להיות תלויי-שפה או כלליים, בהתאם לתוצאות שלב 1. כדי להתמודד באופן הולם בשפות בגרסה הנוכחית של BMPM היינו צריכים לכתוב יותר מ-200 חוקים המשותפים לכל השפות, בערך 120 חוקים כלליים (שחלקם מוגבלים לשפות מסויימות), וכמה תריסרי חוקים תלויי-שפה לכל שפה.

בסופו של השלב הזה שם המשפחה הראשוני מומר על ידי המנוע הפונטי לאחת או כמה מחרוזות של תווים אשר להן אנו קוראים **הערך הפונטי המקורב**.

שלב 4: חישוב הערך הפונטי של העברית

בעקרון ניתן ליישם את כל השלבים הקודמים, אפילו שהם נועדו בעיקר כדי לעבד שמות משפחה יהודיים אשכנזיים, גם על תרבויות אחרות. מצד

שני, שלב זה, הוא ספציפית יהודי. המטרה העיקרית של שלב זה מורכבת מכך שלוקחים בחשבון את העובדה שהשם הראשוני כפי שהוא נכתב בתווים לטיניים או קיריליים יכול להיות כתוצאה מתעתוק של עברית. איותים כאלה הם שגתיים במבחר חומרים הקשורים לשואה. ספרי זכרון (יזכור סיפורים) של קהילות ממזרח אירופה כתובים בעברית, וכתוצאה מכך, השמות שהם מציינים מופיעים בתווים עבריים. רשימות רבות מספרים אלה תועתקו על ידי גנאלוגים יהודיים ובמקרים רבים האיותים הנוצרים משימוש באותיות לטיניות הם פשוט ניחושים מושכלים. במאגר המידע המקוון לחיפוש של קורבנות השואה המסופק על ידי ושמ בירושלים, הרבה שמות משפחה מפולין של תקופת המלחמה נופלים בקטגוריה זו – הם מופיעים בדפי העדות שנערכו בעברית במהלך שנות ה-50 וה-60, והאיות בתווים לטיניים מייצג לעיתים ניחוש של עובדי יד ושם.

מכיוון שכמה תנועות אינן מופיעות באיות העברי והצליל של תנועות אחרות ומספר מסוים של עיצורים הוא דו משמעי, תעתוק של אותו שם מעברית לתווים לטיניים הנעשה על ידי אנשים שונים יכול להניב תוצאות שונות. לדוגמה, "פסטר" יכול להניב Fester, Faster, Paster, Pastar, Pester, Fasater, Psater וכו'. "בין" יכול להתאים לשמות משפחה שאותו בגרמנית כ-Bien, Bin, Bühn, Bün ו-Bein, פרימס יכול להיות Primas או Frimes.

שלב זה נועד לתקן את הסוגיות הקשורות לתעתוק מעברית. כדי לבצע את זה, המנוע הפונטי לוקח את התוצאות של שלב 2 ומיישם סדרה של חוקים נוספים המאפשרים דו משמעות של צלילים מסויימים כאשר מתמודדים באיות העברי. בסיום השלב הזה שם המשפחה הראשוני מומר על ידי המנוע הפונטי לאחת או כמה מחרוזות של תווים אשר להן אנו קוראים **הערך הפונטי העברי**. לשמות משפחה שאיותם העברי הוא דומה יש **ערך פונטי עברי** זהה. מספר דוגמאות הן Bader ו-Beder; Bober, Buber; Barak ו-Brak, Berak; Bruner ו-Brauner, Bronner ו-Mandel; Zipper ו-Thaler; Mendel ו-Teller; Ziffer.

שימו לב שניתן ליישם את **הערך הפונטי העברי** המחושב כאן לשמות משפחה אשר מאוייתים בתווים לטיניים, קיריליים, או עבריים. בכל המקרים האלה, התווים המקוריים כבר מופו לתווים של האלפבית הפונטי במהלך שלב 2.

כתוצאה מכך, שלב זה מתמודד עם מחרוזות של תווים פונטיים בלבד.

שלב 5: חיפוש התאמות

יישומים של התאמת שמות כוללים חיפוש שמות ברשימות אלקטרוניות. מספר דוגמאות של רשימות אשר מעניינות אותנו:

- שמות המוזכרים בספרי סימוכין של שמות משפחה אשכנזיים מאת אלכסנדר ביידר ולאוס מנק שכולם פורסמו על ידי אבותינו (1993-2008).
- שמות הנמצאים במקורות הקשורים לשואה כמו רשימת השמות של יד ושם, רשימות בספרי זיכרון (זיכור) של אנשים שנפטרו, רשימות תושבי גטאות שונים, אסירי מחזות ריכוז כמו דכאו וכו'.
- שמות המופיעים ברשימת הנוסעים של "אליס איילנד".
- שמות שלוקטו מתוך רשומות אזרחיות פולניות או רוסיות ואשר נערכו על ידי פרוייקט JRI-Poland.
- שמות בשימוש יהודי ארגנטינה.

יש לייצר את הערכים הפונטיים (מדויקים, מקורבים, עבריים) של השם הנחקר על ידי מנוע פונטי בזמן החיפוש. אך לפני שעורכים כל חיפוש, יש לחשב את הערך הפונטי של כל שם ברשימה. ניתן להשתמש בשיטת כאשר מעבדים את כל רשימת השמות מפני שיכול להיות מידע ידוע לגבי השפה והאיות המשומשים בתוך הרשימה.

לדוגמה, בספרי סימוכין לגבי שמות משפחה יהודיים מגליציה וגרמניה, האורתוגרפיה של כל השמות מתאימה לאיות הגרמני. כתוצאה מכך, במהלך שלבים 2 ו-3 כל שם מעובד על ידי סדרה של חוקים ספציפית לשפה הגרמנית. המקרה של שמות יהודיים הוא יותר דו משמעי: חלק מהשמות מאוייתים בספרדית, אחרים בגרמנית, רומנית או פולנית. אך גם במצב זה, העיבוד מפורט מפני שאנו יודעים ששפות כמו הונגרית, צרפתית ואנגלית אינן רלבנטיות וכתוצאה מכך ניתן להתעלם ממספר חוקים שבשימוש בשלבים 2 ו-3 (אלה המוגבלים לשפות אלו).

התאמה של שם יחיד לשמות הנמצאים ברשימות אלקטרוניות ספציפיות ממשיכה בדרך הבאה:

- אם אחד מהערכים הפונטיים המדויקים של שם זה ושם מהרשימה הם זהים, אנו אומרים

שההתאמה היא **מדויקת**. שני שמות אלה זהים פונטית.

- אם אחד מהערכים הפונטיים המקורבים של שם זה ושם מהרשימה הם זהים, אנו אומרים שההתאמה היא **מקורבת**. שני שמות אלה יכולים להיות (או לא להיות) זהים פונטית.

- אם אחד מהערכים הפונטיים העבריים של שם זה ושם מהרשימה הם זהים, אנו אומרים שההתאמה היא עברית. שני שמות אלה יכולים להיות זהים פונטית רק אם אחד מהם לפחות איות במקור בעברית. אם המשתמש יודע שאף אחד מהם לא איות בעברית או כתוצאה מתעתוק מעברית, אין חשיבות **להתאמה העברית** וניתן פשוט להתעלם ממנה.

התאמות שבוצעו על ידי BPM אין בהכרח **חלופיות**, כלומר, אם שם משפחה א' מתאים לשם משפחה ב', זה לא רומז ששם משפחה ב' יהיה מתאים לשם משפחה א'. לדוגמה, רשימה של שמות משפחה שנמצאת ב"מילון שמות משפחה יהודיים מממלכת פולין" מכילה את השמות Bak ו-Bk: אם משתמש מחפש את השם Bak, הוא יקבל את לא בין ההתאמות המקורבות, אבל אם הוא יחפש את השם Bk הוא לא ימצא את Bak.

העדר החלופיות קורית מפני שהמנוע הפונטי מעבד את השם שהוכנס על ידי המשתמש באופן שונה מאשר הוא מעבד שמות ברשימה – במקרה הראשון המנוע נותן את האפשרות שחלק מהסימנים הדיאקריטיים (לדוגמה, הסימן מתחת ל"א") יוסרו על ידי המשתמש, בעוד שבמקרה השני המנוע משער שכל השמות ברשימה עברו הגהה וידוע שהם מכילים את כל הסימנים הדיאקריטיים הנחוצים. כך שהשם "Bak" שמוכנס על ידי המשתמש יכול להיות גם Bk, אבל Bak המופיע ברשימה הוא באמת Bak ולעולם לא Bk.

סוגיות יישום

התוצאות שיוצרו על ידי השלבים לעיל הן סדרה של אחד או יותר רצפים של תווים פונטיים. למרות זאת מחשבים הינם הרבה יותר יעילים בהתאמה של ערכים מספריים ממרחב קטן מאשר התאמת מחרוזות תווים אקראיים. מסיבה זו, השלבים הנוספים הבאים מבוצעים על הערכים הפונטיים לפני שמנסים להתאים:

- לכל תו פונטי מיוחסת ספרה כך שניתן להחליף רצף של תווים פונטיים בערך מספרי. ערך מספרי

זה יכול להיות די גדול, תלוי במספר הצלילים הפונטיים בשם המקודד.

• **את המספר שנוצר מצמצמים למספר קטן מקום על ידי שלוקחים את המודול שלו לערך בסיס.**

יש לכך חסרון ששני שמות שאינם קשורים יכולים לקבל את אותו ערך מספרי. למרות שזה אפשרי, הסבירות שזה יקרה היא נמוכה, במיוחד אם ערך הבסיס נבחר בקפידה. לדוגמה, המספר לא יכול להיות כפולה של עשר, מפני שאז רק התווים הנגררים ייוצגו ולאילו המובילים לא תהיה השפעה על התוצאה.

יש לציין שכל הצלילים בשם תרמו לערך הפונטי של BMPM, וכתוצאה מכך לערך המספרי שנוצר. זה מנוגד לשיטת הסאונדקס שבה (1) צלילים מסויימים כמו תנועות אינם תורמים ו-(2) לאותיות האחרונות בשם אין משמעות לערך הקוד שנוצר מפני שהקודים נקטעו אחרי ארבעה עיצורים בסאונדקס האמריקאי ושישה בסאונדקס דייטש מוקוטוף.

השוואה לסאונדקס דייטש מוקוטוף

סאונדקס הוא אחד מהפטרונות שהוצעו בעבר כדי לפתור את בעיות התאמת השמות. יש לו מספר גרסאות שבהם הדייטש-מוקוטוף (DM) הוא זה שבו משתמשים לרוב בתחום של גנאלוגיה יהודית אשכנזית.

כאשר משתמשים בסאונדקס, כל אות מקבלת ערכים מספריים או שהיא פשוט מושמטת. עיצורים שונים יכולים לקבל את אותם הערכים המספריים, לדוגמה, b ו-m, v, ו-g, n ו-k. מתייחסים לכל התנועות כברות החלפה. כתוצאה מכך, בניגוד ל-BMPM, סאונדקס אינה מחפשת אחר שוויון בצלילים: אפילו צלילים שונים (אך לעיתים קרובים) יכולים להתאים. עקב כך, כאשר מתאימים שמות, יתכן שלסאונדקס יהיו תוצאות סרק חיוביות במספר גדול משמעותית מאשר BMPM. מצד שני ניתן למצוא התאמות אמת שלא נמצאות על ידי BMPM מפני שההתאמה אינה פונטית לחלוטין.

התחום בו נדמה שהסאונדקס יותר מתאים מאשר BMPM הוא כאשר הצורה המקורית של השם (שהיא הצורה כפי שהיא מופיעה ברשימה) לא ידועה וכל מה שידוע הוא הצורה בה משתמשים בשם היום. הנה מספר דוגמאות:

• מספר שמות המתחילים ב-Silver – כמו Silverberg, Silverstein, כן, Sliver בא

מהמקור הגרמני Silber (או מה-zilber" היידי). אך השינוי אינו רק פונטי, הוא גם סמנטי – המילה הגרמנית/יידיית ל"כסף" מוחלפת בשקול האנגלי שלה.

• לשמות בהם יש את "stone" האנגלי במקום "stein" הגרמני (steyn היידי) – כמו Rotstone במקום Rotstein. הערך ב-DM לשניהם הוא זהה, למרות שההגיגו של שתי מילים אלו הוא שונה מהותית. (המצב שונה במקרה של "green" עבור "grün" ו-field עבור "feld": הם מתאימים גם ב-BMPM מפני שכאן ההתאמה היא פונטית גם כן).

• Tartatski/Tartatzki/Tartaacki הפכו ל-Tartaski בארה"ב. כאן אנו מתמודדים עם התאנגלות – רצף העיצורים "tsk" מעולם לא מופיע באנגלית בעוד "sk" נפוץ בשימוש. שוב, מבחינה פונטית, Tartaski ו-Tartaski אינם מתאימים ומסיבה זו BMPM אינו מחשיב אותם כתואמים.

בדוגמאות לעיל, סאונדקס DM יכול למצוא מספר התאמות מאונגלות מהסיבות הבאות:

• אקלים של צלילים משפה אחת לאחרת משנה אותם לעיתים לצלילים שהם שונים, אך עדיין קרובים (ועקב כך קוד ה-DM שלהם יכול להיות זהה).

• אנגלית היא שפה גרמנית, דהיינו, מאותה קבוצה בלשנית כמו גרמנית ויידיש. משמע שאקלים סמנטי של שמות משפחה אשכנזיים (כמו Sliber ל-Silver) יכול ליצור תבניות שהן קרובות פונטית וסמנטית.

• הקודים של סאונדקס DM כוללים רק שש ספרות. לכך תבניות המקוצרות על ידי מהגרים לשם המכיל פחות משבע עיצורים (או רצף עיצורים) יכולים להתאים תחת סאונדקס DM. ערכי BMPM מבוססים על כל השם, לא משנה כמה הוא ארוך. לדוגמה, ל-Konstantinovsky ו-Constantine יש את אותו קוד סאונדקס DM אך לא אותם ערכי BMPM.

מצד שני, הנה מספר מקרים בהם לא תמצא התאמה, לא בסאונדקס DM ולא ב-BMPM:

• מספר שמות המסתיימים ב-ovsky/ovski או owski אשר הסופית שלהם התאנגלתה ל-oski/oski.

• כל התרגומים למילים שנשמאות שונה כמו Schwartz ל-Black, ו-Adler ל-Eagle.

רלוונטית. כתוצאה מכך, אם מישהו יודע בערך מה היה השם המקורי בו הוא מתעניין, BMPM יהיה מתאים הרבה יותר מפני שהוא יכסה מיידית את כל הזהות של מספר גרסאות האיות של Schwartz (שניתנו בתחילת מאמר זה), בלי לזהם את הרשימה בהמצאות של תוצאות סרק חיוביות.

ישנה גם את קבוצת ההתאמות שנמצאה על ידי BMPM אשר לא נמצאה על ידי הגרסה הנוכחית של סאונדקס DM. להלן מספר דוגמאות, יחד עם הסיבה מדוע הם אכן מתאימים ב-BMPM:

- טריפטונגים הם שקולים מקורבים לדיפתונגים: Altmayr מתאים ל-Alt Mayer, Heym ל-Alt Mayer, Kajm ל-Heyem, Kaiem.

- תבניות עם "h" בין תנועות או בתחילת המילה הן שקולות מקורבות לתבניות בהן ה-"h" אבדה: Alperin ו-Joanes, Halperin ו-Johanes.

- צירוף האותיות "inm" ו-"jmn" הוא שקול מקורב ל-"im" ו-"jm": Weinman(n) ו-Fajman(n), Fajman.

- "sc" לפני תנועה אינו שקול ל-"s" או "sch", הוא יכול להתאים במדויק ל-"sk": Boscowitz ו-Muskat, Muscat.

- כאשר לאחר צליל אחד המבוטא באלפבית הפונטי המוסכם שלנו על ידי "S" ("sh" אנגלית), "Z" ("j" צרפתית), "s" ו-"z" בא צליל נוסף מאותה הקבוצה, ניתן להשמיט אותו (בעקבות תופעת ההידמות הקולית, שנדונה לעיל המאמר זה). כתוצאה מכך, השמות הבאים מתאימים במדויק: Hirstein, ו-Hirschstein, Ovruchsky ו-Ovrutsky.

- הצליל "d" נעלם אם בא אחריו הצליל "t" ואז דיפתונג שמתחיל ב-"t" (כמו זה המבוטא על ידי "ch" כמו ב-"check" האנגלי). עקב כך השמות הבאים שקולים במדויק: Glatke, ו-Glatke, Goldzweig, ו-Kurlandchik, Kurlanchik.

- מספר תעתיקים של תנועות קיריליות לאנגלית שאחריהן בא "e" הן שקולים **מדויקים**: "ae", "aye", ו-"aje" [כולם עבור ה-"ae" הקירילי]; "oe", "oye", ו-"oie" [כולם עבור ה-"oe" הקירילי] וכו'. דוגמאות: Faer, Fajer, ו-Fayer (קירילי) ו-Meer, Mejer, ו-Meep (קירילי). בסאונדקס DM התבניות עם "ae",

- כל התבניות המקוצרות הכוללות יותר משישה עיצורים.

- שמות מעוברתים יתנו התאמות בסאונדקס DM לעיתים נדירות מפני שעברית היא שפה שמית, לא מאותה משפחה כמו גרמנית/יידיש/שפות סלביות. יתרה מזו, לעיתים קרובות עברות כולל קיצור ו/או שינוי של האותיות, שיהוו בעיה גם בעבור BMPM. דוגמאות הן Perski ל-Peres, Rabin ל-Rabichev, Scheinerman ל-Sharon, Ben Gurion ל-Meyerson, Shertok ל-Sharet, Shkolnik ל-Eshkol, Brog ל-Barak, ולא לומר Ezernitsky, Mileykovsky ל-Shamir, [Jeziernicki] ל-Netaniahu, [Milejkowski].

לסיכום האמור לעיל, סאונדקס DM מתאים יותר מאשר BMPM לחיפושים יחידניים הנעשים על ידי צאצאים של מהגרים לצפון אמריקה או אנגליה שיודעים את השמות של אבותיהם רק בצורתם המאונגלת. במקרה זה החסרון של מספר תוצאות הסרק החיוביות הגדול עולה על היתרון של למצוא צורות מאונגלות שאחרת לא ימצאו. סאונדקס כג גם מתאים יותר במקרים בהם יש לעשות את ההתאמה בין שתי רשימות של שמות, שאחת מטפלת בשם המקורי והשניה בגרסה המאונגלת. לדוגמה, יכול להיות שמישהו יחפש התאמה בין שמות ברשימות הנוסעים של "אליס איילנד" (אשר כוללים את השמות האירופאים המקוריים) ורשימות מפקד האוכלוסין האמריקאי (שבהן השם כן מאונגלת).

בהקשרים אחרים, BMPM מתאים יותר מאשר DM. אלו כוללים:

- עיבוד אוטומטי על ידי מחשבים של מאגרי מידע גדולים כדי למצוא התאמות בין אלמנטים של מספר מאגרי מידע. זו הייתה המטרה העיקרית שהובילה לתפיסה של BMPM. אם היו משתמשים בסאונדקס כג בהקשר זה, המחשב לא היה יכול להפריד את המספר הגדול של תוצאות הסרק בחיוביות שהיו נוצרות.

- חיפוש אחר שמות מקוריים יחידים (שמות בהם השתמשו לפני ההגירה אשר לא אונגלתו) במאגרי מידע גדולים. אם אנו רוצים למצוא במהירות התאמות בין שני איותים המתאימים לתבניות אירופאיות, BMPM יספק במהירות את רשימת ההתאמות. במקרה זה, היתרון העיקרי של DM (מציאת כמה תבניות מאונגלות) היא לא

בפראג (מאות 15-18) (1995); מילון שמות משפחה יהודיים מממלכת פולין (1996) [ספר זה זכה בפרס על היותו "ספר היעץ הטוב ביותר בתחום היודאיקה" לשנת 1996]; מילון שמות משפחה יהודיים מגליציה (2004); מילון לשמות פרטיים אשכנזיים (2001). ד"ר ביידר גר היום בפריז עם משפחתו.

ד"ר סטפן מורס הוא היוצר של אתר האינטרנט בצעד אחד, אשר עבורו הוא קיבל את פרס מפעל החיים ופרס התרומה הגדולה גם יחד מהאיגוד הבינלאומי של חברות הגנאלוגיה היהודיות, פרס האיכות מהחברה הגנאלוגית הלאומית, פרס המצוינות הראשון מאיגוד הגנאלוגיים המקצועיים, ושני פרסים מחברות הגנאלוגיה הפולניות. בחייו האחרים, מורס הוא מומחה למחשבים עם דוקטורט בהנדסת חשמל. הוא פירסם מספר מחקרים, פיתוחים ומשרות הוראה, כתב כמה מאמרים טכניים, ארבעה ספרי לימוד, ומחזיק בארבעה פטנטים. הוא ידוע בעיקר כארכיטקט של אינטל 8086 (הסבא של מעבד הפנטיום העכשווי), אשר הצית את מהפכת המחשב האישי לפני 30 שנה.

"oe" "ee" אינן תואמות ל-"aye-aie-aje", "eye-eie-eje" בהתאמה.

• תחילת "Rh" שקולה במדויק ל-"R": Rhau, Rain, Rau, Rhein.

אין ספק שניתן להיפטר בקלות מכמה מהפגמים של סאנדקס ה-DM על ידי הצגת חוקים חדשים (לדוגמה, זה האחרון). לגבי אחרים, הלוגיקה של סאנדקס ה-DM מונעת מזוג כזה להתאים.

הטיעונים שלעיל מראים שמבחינה גלובלית BMPM ו-DM הם כלים משלימים: לכל אחד מהם יש הקשרים בהם היישום שלו מתאים יותר מזה של השיטה האחרת.

ד"ר אלכסנדר ביידר נולד במוסקבה ב-1963. הוענקו לו שני דוקטורטים, הראשון במתמטיקה מעשית (מהמכון הפיזיקו-טכני במוסקבה, 1989), והשני בלימודים יהודיים מהסורבון, פריז, 2000. ד"ר ביידר כתב מספר ספרים העוסקים בשמות משפחה במדינות סלאביות. כולם פורסמו על ידי אבותינו. הם כוללים את מילון שמות משפחה יהודיים באימפריה הרוסית (1993 ו-2008); שמות משפחה יהודיים

איך גילינו בני משפחה ראובן (רובה) ריבלין וג'ולס פלדמן

(סבתו היא ממשפחת ריבלין) ואומר לי כי בת משפחתו היתה מאושפזת בבית חולים בחיפה. באחד הערבים הוא ביקש להישאר לידה כל הערב על מנת לעזור לה אך מנהל המחלקה אמר לו כי אין צורך, מאחר והרופאה האחראית היא ד"ר ריבלין והיא תטפל בה בנאמנות.

אני ד"ר ריבלין, הציגה את עצמה הרופאה. שמואל מציג את עצמו ואמר לה כי גם הוא קשור למשפחת ריבלין וכי סבתו היא מבית ריבלין. לשאלתו איזה ריבלין? היא ענתה כי היא אינה מכירה את השושלת המשפחתית, והיא מציעה לו להתקשר עם בעלה, ד"ר אלכסנדר ריבלין (מכונה סשה), רופא בבית החולים רמב"ם בחיפה והוא לבטח מכיר את השושלת המשפחתית.

עוד באותו ערב צלצל אלי שמואל הומינר, מספר לי את הסיפור ומוסר לי את מספר הטלפון של ד"ר

במחקר הגנאלוגי אנחנו רגילים לחפש בני משפחה בדרכים שונות, שיחות עם בני משפחה, באינטרנט, ב-IsraGen, Geni ועוד מקורות רבים אחרים. אך לפעמים מתברר שכן משפחה נמצא וחי לידינו מבלי שאנחנו יודעים עליו ורק יד המקרה מקשרת בינינו.

האירוע הבא מסופר על ידי ראובן (רובה) ריבלין וג'ולס פלדמן, העוסקים בחקר הגנאלוגי של משפחת ריבלין, משפחה רבנית ששורשיה בפראג בשלהי המאה ה-15, ההמשך בוילנא במאה ה-17 ובתחילת המאה ה-18 אנחנו מוצאים בשקלוב בבלרוס את שלמה זלמן ריבלין, הראשון להיקרא בשם ריבלין, והוא אבי כל הריבלינים וצאצאיו מונים כ-50,000 איש.

ראובן (רובה) ריבלין מספר:

לפני כחודשיים מצלצל אלי חברי שמואל הומינר

● "הרה"ח היקר והנכבד שניאור זלמן ריבלין ב"ר שרגא פייויל מקאחינאו בתל אביב ואשתו הכי חנה מבית ברודנא-ציטרוו".

● שניאור זלמן ריבלין הוא הסב של זוגתי, ניצן. למעשה הכל תואם, מלבד פרט אחד שלא תואם: העובדה שששה (ד"ר אלכסנדר ריבלין) הזכיר שמשפחתו **מסרביה** בשיחה עם רובה ריבלין, מאחר והמשפחה כולה מקורה בליטא ובלארוס.

במקרה באותו השבוע אני מקבל הודעה שבלקסיקון הספרות העברית החדשה:

<http://library.osu.edu/sites/users/galron.1/00140.php> הוקדש ערך למנחם ריבלין, דוד רעייתי, הבן של זלמן. שם מסופר שמנחם נולד בבסרביה. אני מעיין בספר זכרון למנחם ומגלה שהמהפכה של 1917 מצאה את זלמן ריבלין ומשפחתו בבנדרי בבסרביה (מולדובה של היום), עד אותו רגע היה לי ברור שבענדער (בנדרי) זאת עיירה באותו השם בבלארוס.

וכאן ממשיכות ההפתעות בסיפורנו:

באותו שבוע קבלתי תמונות מגוני ריבלין, בת גרשון, בנו של זלמן (גוני היא בת דוד של ניצן רעייתי). בחלק מהתמונות, היה בגב התמונה, הסבר ופירוט זהותם של המצולמים. בין התמונות היו אחדות שצולמו בבנדרי. מהתמונות אנחנו מגלים שהיתה נוכחות של משפחת ריבלין בבנדרי משנת 1907 ועד 1938, ושבאותה עיירה חיו זלמן ואחיו יעקב, אחותם פרומה דבורה אשת אברהם שמעון אלקסנדרוב שהיה מנהל בנק ובעל בית דפוס, ואחות שניה חנה, אשת בן דודה אפרים פישל ריבלין. בין התמונות היו שתי תמונות שנראו משמעותיות במיוחד.



פיליה הבן של פיבל ריבלין, בנדרי 1938

אלכסנדר ריבלין. אני כמובן צלצלתי מיד לאלכסנדר = סשה וביקשתי שיציג את עצמו על מנת שאוכל לשייכו לענף המתאים במשפחתנו הוא הציג את עצמו: שמי אלכסנדר (מכונה סשה) ריבלין, אני רופא בבית חולים רמב"ם (רופא מרדים), אנחנו 7 שנים בארץ, עלינו מאומסק בסיביר, אני, אשתי ושני ילדינו, הגדול משרת בחיל הים והקטן לומד בכיתה י"ב בחיפה.

לשאלתי לאיזה ענף במשפחה הם משתייכים, הוא ענה לי כי הוא אינו מכיר ריבלינים אך אביו ואמו הנמצאים אתו בארץ (הם עלו רק לפני שנתיים) לבטח מכירים את השושלת המשפחתית. אלכסנדר אמר לי כי מוצא המשפחה **מבסרביה** ושאביו תמיד סיפר לו כי משפחת ריבלין הנה משפחה גדולה. אלכסנדר סיפר לי כי אביו גורש בשעתו לסיביר ולכן כנראה נותק הקשר עם המשפחה.

מאחר והאבא, פיליפ, אינו דובר עברית, אנגלית או אידיש, ולא יכולתי לשוחח אתו, בקשתי מאלכסנדר שכאשר יחזור הביתה יתחקר את אביו וינסה לאתר שמות של סבים, אחים אחיות דודים וכל קרוב אחר.

לאחר מספר ימים התקשרתי שוב לאלכסנדר והוא מסר לי מספר שמות וביניהם שמות הסבים שלו מצד אביו.

סשה סיפר לי שאביו פיליפ ריבלין מספר ששם אביו היה פבל (פיבל) ושמות הורי אביו היו פישל ואנה, והוסיף שגם אנה היא ממשפחת ריבלין, אך מליטא.

ניסתי לאתר את השמות בספר היחס (ספר המשפחה שלנו) אך הדבר לא עלה בידי.

פניתי אל ג'ולס פלדמן וביקשתי ממנו לנסות לאתר ולשבץ את המשפחה בתמונת המשפחה שלנו.

ג'ולס פלדמן ממשיך בסיפור:

בחיפוש בספר היחס (ספרו של אליעזר ריבלין, אביו של רובה, המתעד את הגנאלוגיה של משפחת ריבלין משלהי המאה ה-15 עד ימיו, הודפס בירושלים ב-1940) מצאתי את שלשת הערכים האלה:

● "ר' אפרים פישל, נפטר בבענדער, ב"ר שניאור זלמן מצערניקא ואשתו חנה בת ר' שרגא פייויל ריבלין מקאחינאו".

● "הכב' חנה בת ר' שרגא פייויל ריבלין מקאחינאו אשת ר' אפרים פישל ריבלין מצערניקא".

● "ר' פייויל ריבלין, בבענדער, ב"ר אפרים פישל מצערניקא".

הערכים האלה תואמים את מה שפיליפ ריבלין מוסר ומתברר שחנה, סבתו אינה אלא האחות של:

לא ידוע אם מאז שנשלחו התמונות ב-1938 היה קשר בין המשפחה בארץ והמשפחה של פייבל. אנחנו שמחים לחדש את הקשר היום אחרי כשבעים שנה.



בני דודים מדרגה שניה ניצן ריבלין-פלדמן ופיליפ ריבלין בבית משפחת פלדמן, קבוץ יזרעאל אפריל 2008

ראובן (רובה) ריבלין, יליד ירושלים, דור שביעי בארץ. אביו אליעזר ריבלין ואחיו בנימין חקרו את תולדות המשפחה ותוצאות מחקרם (שלא הסתיים) פורסמו ב"ספר היחס" שהוצא לאור בשנת 1940 על ידי אליעזר ריבלין, וספר שני בשם "רי משה רבקש, מחבר באר הגולה, וצאצאיו" שהוצא לאור בשנת 1971 על ידי בנימין ריבלין. כיום ממשיך ראובן את העבודה הגנאלוגית יחד עם גולס פלדמן במטרה לעדכן את עץ המשפחה.

גולס פלדמן, יליד יוהנסבורג, דרום אפריקה. עלה ארצה ב-1971 ומאז חבר בקיבוץ יזרעאל. מכור לגנאלוגיה כבר 12 שנה. אחרי עבודה על המשפחות הליטאיות הקטנות (יחסית) שלו, העז לעבוד על המשפחה של אשתו, ניצן ריבלין-פלדמן, אך לא שיער את גודל המשימה.

רובה וגולס פועלים לקראת כנס משפחת ריבלין לכבוד 200 שנה לעליית המשפחה, שיתקיים בירושלים ב-15 באוקטובר השנה.



התמונה עם הכתובת גיניה ריבלין עם בנה פיליה, בנדרי 1934

אני סורק את התמונות ושולח אותן בדוא"ל לסשה. סשה מיד מטלפן ומאשר "אלה תמונות של פיליפ, אבי. יש אצלנו אותן התמונות".

כעבור כמה ימים הגיעו סשה עם הוריו, פיליפ ומרטה ובניו אבגני ואלקסיי לביקור אצלנו בקיבוץ יזרעאל. כאשר ראינו את פיליפ ראינו מיד את הזהות בין הסבא פיליפ העומד בפנינו ובין הילד פיליפ בן הארבע בתמונה. העיניים זהות.

אנחנו יושבים מסביב לשולחן ומסתכלים על תמונות מהימים ההם ותוך כדי כך, אני מוציא ממעטפה את שתי התמונות הללו. להפתעתי הגדולה, פיליפ מוציא שתי תמונות זהות לאלה ושם אותן לידן.

העיירה בנדרי היתה באימפריה הרוסית עד מלחמת העולם הראשונה. בין המלחמות היתה ברומניה. ב-1940 רוסיה סיפחה את האזור. עם הפלישה הנאצית ביוני 1941 היתה ה"איווקואציה" ופייבל וגיניה ריבלין ובנם פיליפ פונו לתוך רוסיה. ב-1946 בתור "אלמנטים חשודים" גורשו לסיביר לתנאים קשים. אחרי מות סטלין המשפחה התיישבה בעיר אומסק בסיביר שם התגוררו עד עלייתם ארצה.

תולדות משפחת ענתבי

אליעזר חפר

המורשת שנפרשה לעיני מתארת את סיפורה של משפחה אשר בניה נטלו חלק בעיצוב תולדות העם בעברו ובארצו כמשל לסיפור קורותיהן של קהילות יהודי ספרד בארצות המזרח, מימי הגירוש ועד קום המדינה. בני הדורות השונים נדדו החל ממקורם בעיירה "עין טאב" ומשם אל הערים חלב (ארם

את מסע החזרה שלי דרך הדורות אני עורך כשלושים שנה תוך כדי איסוף פיסות מידע שהותירו זקני המשפחה: זכרונות בכתב יד, סיפורים, גזרי עיתונים וצילומים, מידע ארכיונאי, ספרות מחקרית וספרי קודש עתיקים שכתבו רבני המשפחה לפני 200 שנים ויותר ועברו מדור לדור.

צובא) דמשק צפת, טבריה, קהיר, בירות ירושלים ופאריז והרחיקו אף עד בומבי שבהודו.

משפחת ענתבי נקראה כך על שום מוצאה מהעיר "עין-תאב" ("המעין הטוב") מאזור דיאר בקיר שב"אסיה הקטנה". לאחר כיבושה על ידי הטורקים נוסף לשמה קידומת "גאזי" שפירושו המנצח, וכיום שמה "גאזי-אנטפ" ומיקומה בדרום תורכיה סמוך לגבול הסורי.

מספר מסרנים, ילידי תחילת המאה העשרים, שימרו מסורות שבעל פה אודות תולדותם ומוצאם. מורשת זו, קיבלו מסיפורי אבותיהם שלהם ובערוב ימם ישבו ותיעדו פיסות מידע שנצרו בזכרונם כל חייהם, וכן ממעט פרסומים וספרי קודש עתיקים שהותירו זקניהם. הם שיתפו ביניהם פעולה באופן חלקי, בעיקר בשנותיהם האחרונות, אך הלכו לעולמם, בלא שיצליחו לגבש את פרי המידע הקולקטיבי לכלל גרסה אחידה של תולדותיהם.

המסורות שהם מעלים בפנינו חלוקות באשר למוצאה הקדום של המשפחה: יש הטוענים שהאבות הקדמונים הגיעו לעין-תאב מגירוש ספרד בשנת 1492 [1, 2, 3], ויש הטוענים [4, 5, 6] שאבות המשפחה היו מוסתערבים, יהודים אשר ישבו באזור מימי בית ראשון ושני. כך או כך לא נדע לעולם מהו שם המשפחה המקורי. במאמרו של החוקר אברהם כהן טוויל מתוארות משפחות מגורשי ספרד בעין טאב במאה ה-16. כהן-טוויל נוקב ברשימה מפורטת של שמות המשפחות פליטות גירוש מספרד המתיישבות בעיירה הקטנה עין תאב. אולם אם נמנתה משפחתנו עמהן, שמה המקורי אבד לעולם ונותר ממנו רק הכינוי: "עינתאבי" שקיבל האב הקדמון ר' רחמים ענתבי (1554-1627) לאחר שירד מעין-תאב לעיר חלב.

גם על פי המסורה השנייה לפיה מוצא המשפחה מקרב משפחות המוסתערבים עתיקות היומין, נעלה חרס בידינו בשאלה זו. שכן לרב מוסתערבים לא נקראו בשמות משפחה אלא זוהו בשמם הפרטי בנוסף לשם האב או מקום המוצא. דוגמאות מפורסמות לכך קיימות מתקופת התלמוד: ר' הלל הזקן, ר' יונתן בן עוזיאל, ר' יוחנן בן זכאי, ר' אבדימי דמן חיפה ועוד.

במאה ה-19 וראשית המאה העשרים ניהלו שני מוהלים מחלב הרב יצחק וידידיה דייך, אב ובנו, פנקסי שמות נימולים [7]. בכתב יד זה המצוי בידיים פרטיות, ניתן למצוא תיעוד ל"שבטי" משפחות ענתבי שונות שחיו בחלב: תרזי-ענתבי, תוואשי – ענתבי, דשי ענתבי, כהן ענתבי, ויזכרו המוכרות שביניהן: טבוש-ענתבי, סקה-ענתבי [8]. זוהי עדות לקיומם של שבטי משפחה שונים. אולם המשפחה הנידונה במאמר זה מעולם לא נסמכה לאף שם נוסף, וישנם נימולים הנזכרים כ"ענתבי" בלבד בפנקסי המוהלים. ייתכן וזהו רמז נוסף לכך שמקורה של המשפחה המתוארת הוא מוסתערבי.

על פי המסורה ר' רחמים, נכדם של המגורשים נולד בשנת 1554 בעין – תאב, וכאשר בגר ירד לשבת בעיר חלב (Aleppo), בה קיבל את הכינוי "עינתאבי". חלב הוותה ישוב יהודי גדול היסטורי ועל כן כונתה "ארם צובא". מסורה משפחתית שעברה מדור לדור מפרטת את שושלת הרבנים שבאו לעולם מר' רחמים ענתבי: בנו הוא הרב יצחק רחמים (1624-1706), נכדו – הרב שבתאי יצחק (1669-1746), אולם רק ביחס לנינו ר' יצחק שבתאי ענתבי (1721-1804), נמצאים סימוכין בכתב באמצעות שני חיבורים רבניים שחיבר¹ ומכאן האסמכתא גם לשם אביו – ר' שבתאי ענתבי.

סיפורה המרכזי של המשפחה נשזר כחוט השני דרך דמויותיה המרכזיות. במקביל לחומרים הקיימים בדפוס, ספרים, מאמרים ומחקרים שבהם נזכרים בני המשפחה השונים, קיים עולם שלם של סיפורי מסורה שעברו בשלשלת הדורות. על אף שאין למסורות אלה יתדות היסטוריות לסמוך עליהן, קיבלתי אותן כלשונו מתוך הבנה, שסיפור אשר עבר מאב לבן ומסב לאב, אולי הוא קושט דברי אמת, אך וודאי שיש בו מרוח נשמת אפה של המשפחה ומאותה מורשת שבחרו דורות קדמונים להעביר לבאים אחריהם. (ראו לעניין זה את התייחסותו של אחד העם לדמותו של משה במאמרו אודותיו)².

על הדמויות המרכזיות שהביאה משפחת רבנים זו נמנים:

ר' יעקב ענתבי (1787-1847) אשר היה רבה הראשי של דמשק בזמן פרשת עלילת דמשק (1840). דווחו

1. שני החיבורים נותרו בזכות בנו הרב אברהם ענתבי, אשר פרסמם לאחר פטירתו אהל יצחק, ליורנו תקפ"ה (1825) (נדפס בתוך הספר יושב אוהלים לר' אברהם ענתבי), וכן ספר בית אב, ליורנו תר"ט (1849) (נדפס בתוך הספר פני הבית לר' אברהם ענתבי).
2. אשר צבי גינצברג ("אחד העם") – על פרשת דרכים, אודיסא, י"א ניסן תרנ"ה.

המפורט לסר משה מונטיפיורי בשנת 1841, שימש לימים כמקור מרכזי לתיאור הפרשה [9].

נכדו אברהם-אלברט ענתבי (1869-1939), שימש כנציג כ"יח ונציג יק"א בארץ ומנהל ביה"ס המקצועי הראשון בירושלים. הוא היה מיווד עם מאיר דיזינגוף, אברהם אלמאלח, ועוד [10]. בזכות קרבתו לראשי השלטון התורכי השיג הקלות מרשימות עבור הישוב וראשו: לדוגמה – בזכות ידידותו עם ג'מאל פחה המושל התורכי, הצליח לבטל את פקודת הגירוש שהוציא הפחה לראשי הציונים: דוד בן גוריון, מנחם שיינקין, יהודה גרזובסקי, יעקב שלוש ואברהם אלמאלח, מאיר דיזינגוף, מנשה מאירוביץ, ד"ר חיים בוגרצ'וב. אלברט סיכם על עסקה עם ג'מאל פחה המושל התורכי לפיה יוכלו יהודי הארץ לקנות את מתחם הכותל מידי השלטון העותמאני, אולם העסקה נכשלה בשל חשד היהודים ולסיום, היה זה אלברט ענתבי אשר הצליח לשדך בין אהבת איתמר בן אבי" (אליעזר בן יהודה) לבין לאה אברשדיד, ממשפחה ספרדית מיוחסת, לאחר סירוב של שלוש שנים. לימים כאשר היה בן-גוריון ראש ממשלה שלח מכתב תודה על הצלתו לבני המשפחה.

הרב אברהם ענתבי (1858-1765), כיהן כרב ראשי בעיר חלב במשך ארבעים שנה. הוא היה ידען מופלג בתורה ובין החיבורים הרבים שכתב נדפסו ששה ספרים: "חכמה ומוסר", "אוהל ישרים", "יושב אוהלים", "בית אוהל מועד", "מר ואוהלות", "פני הבית" [11, 12]. דמותו נקשרה בסיפורי ניסים רבים עד שכונה ביראה רב" עניש וקטיל" על שום יכולת תפלתו וכוונתו להעניש חוטאים, ראו למשל את תיאורו של הסופר הרב חיים סבתו [13]. הוא חיבר פיוטים אשר אחד מהם נתפרסם עד היום "אם חכם לבך בני – ישמח לבי גם אני". גם בנו ר' יצחק ענתבי היה רב ידוע בחלב.

הרב יהודה שבתאי רפאל (היש"ר) ענתבי (1809-1808), היה אחיינו של ר' אברהם ענתבי והוא החוטר ממנו באתי אני. היש"ר ענתבי נתייתם בצעירותו משני הוריו, ודודו הרב המפורסם גידלו כבנו ממש. לימים כאשר בגר שלחו לדודתו בצפת כדי שילמד תורה מפי רבנים גדולי שם ומקובלים. הוא התפקד שם במפקד הראשון שערך מונטיפיורי ליהודי ארץ ישראל [14].

הרב יש"ר הפך לימים לשד"ר כוללות הספרדים, ויצא לשני מסעות שליחות. משליחותו השנייה חזר עתיר ממון, אשר שימשו לשקם את חורבות צפת

מנזקי רעידות האדמה (1837) אשר פקדו אותה. עד היום קיים בית כנסת קטן בעיר העתיקה "בית הכנסת שערי רחמים" אשר הוקם על ידו. לישי"ר ענתבי ולרעייתו קאדון לבית כאסקי נולדו שמונה בנים, כולם היו לרבנים. בכורם ר' אליהו רחמים ענתבי (1852-1920) אף הוא היה שד"ר צפת. ניתן ללמוד פרטים אודותיו ממחקריו של יצחק בן-צבי [14] וההיסטוריון אברהם יערי [15].

על ילדיו של ר' אליהו רחמים ענתבי נמנו שתי דמויות מפורסמות: הרב רפאל מנשה ענתבי שנודע בחריפותו בצפת עיר הולדתו ולימים היה אב בית הדין בחיפה, ואחיו, המחנך יהודה ענתבי שהיה מראשוני המורים במושבות הברון בגליל, מנהלם של בתי ספר, חבר מועצת העיר צפת שנים רבות, נשיא ועד עדת הספרדים בצפת, ומנהל בית הספר לבנות המזרחי בצפת. שימש כציר צפת והגליל באספת הנבחרים הראשונה של יהודי ארץ ישראל. יהודה שימש גם כמורה אישי לילדי משפחת פייקוביץ אשר אחד מבניה התפרסם לימים בשם יגאל אלון.

זוהי תמצית קצרה של תולדות המשפחה. אין המעט יכול להכיל את המרובה, אך המעוניינים להרחיב את היריעה יוכלו לעיין בפרסום האינטרנט "בחזרה לעין טאב": <http://www.scribd.com/doc/2241427/-The-Antebi-Family-Heritage>

ביבליוגרפיה

[1] אפרים ענתבי (בן הרב אברהם יעקב ענתבי ונכדו של היש"ר): זכרונות ואוטוביוגרפיה (כ"י – 14.6.1992): תולדות המשפחה (מכונת כתיבה, 7 עמ' ללא תאריך): אילן יוחסין (מכונת כתיבה, 7 עמ' ללא תאריך): מכתבו לשלומי ענתבי – פברואר 1988: ברשות בניו מר אברהם ענתבי מחיפה, ומר אלי ענתבי מתל אביב.

[2] שלומי ענתבי בן יהודה ענתבי (מחקרים בכתב יד, ברשות המחבר).

[3] שמעיה ענתבי בן ר' אליהו רחמים ענתבי. (זכרונות בכתב יד, ברשות המחבר).

[4] יעקב מרדכי ענתבי (בן הרב ישראל שמואל ענתבי ונכדו של היש"ר, סבי ז"ל) – מכתביו לבן דודו לשמעיה ענתבי אוגוסט 1973. וברשות בתו עו"ד חמדה שפיר וברשות המחבר.

[5] ר' אברהם עדס ענתבי, בני ברק, Personal Communication – על פי מחקריו בספרות התורנית החלבית.

[11] פוזילוב גיורא, גדולי רבני סוריה והלבנון, התשנ"ה, הוצאת משרד החינוך התרבות והספורט – מנהל החינוך הדתי, ירושלים, עמ' 112-127.

[12] וייס שרגא, רבי אברהם ענתבי מגדולי רבני אר"ץ; תשמ"ב, המודיע עמ' ד.

[13] חיים סבתו, שברי לוחות, מבוע כ"ה, תשנ"ג/ד כפי שנתפרסם באתר "דעת" (25.3.09) <http://www.daat.ac.il/daat/kitveyet/mabua/shievrey1-4.htm>

[14] בן צבי יצחק, מאורעות צפת, (אגרת עשרים, אגרת עשרים ואחת) בתוך: יצחק בן צבי ומאיר בניהו, ספונות, ספר צפת ב', תשכ"ב-תשכ"ד (1964), מכון בן צבי ירושלים, עמ' שטה-שטז.

[15] יערי, אברהם, שלוחי ארץ ישראל: תולדות השליחות מהארץ לגולה, מחורבן בית שני עד המאה התשע עשרה, תשל"ז, מוסד הרב קוק, ירושלים, עמ' 678.

[6] אליהו (עמיאל) ענתבי בן שמואל ענתבי, מתוך מסקנות מחקריו בכתב יד, וכן Personal Communication – ברשות המחבר.

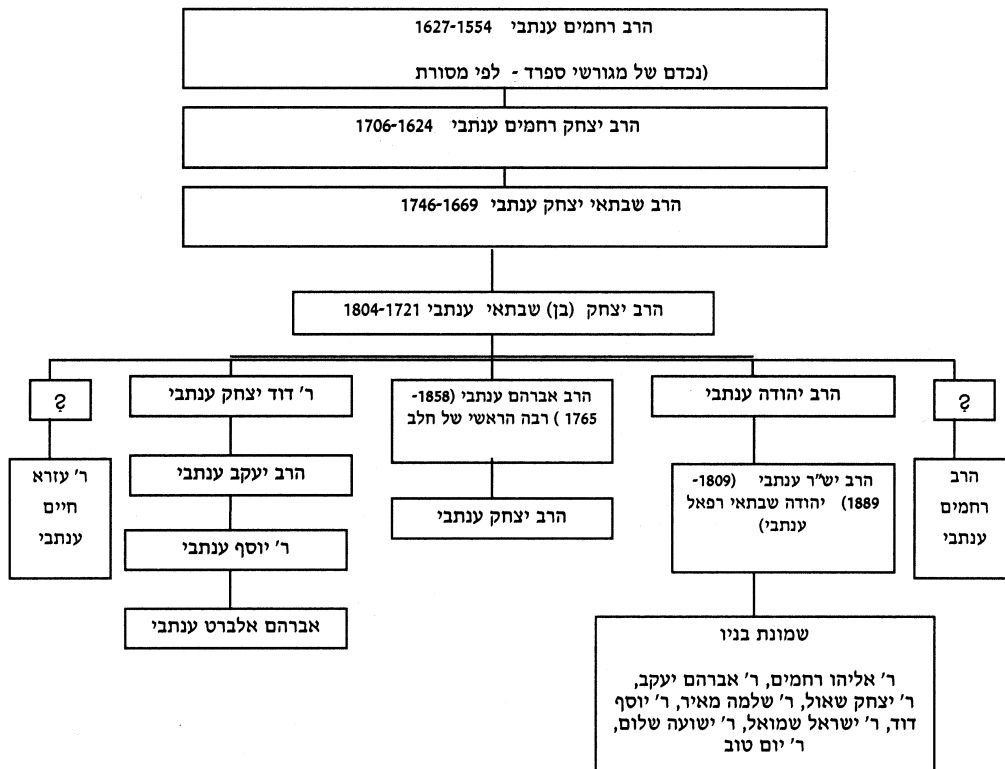
[7] דיין ישעיה, ודיין יצחק "ספר המילות" תרכ"ה-תש"ב (1865-1942), כתב יד – "חצי קולמוס", עותק ברשות הרב יצחק טוויל ראש ישיבה בדרום תל אביב.

[8] לאניאדו ציון דוד, ספר לקדושים אשר באר"ץ – לתולדות חכמי ורבני אר"ץ (חלב) הוצאת דב"ש מהדורה שנייה, תשי"ח, עמ' קמ-קמט.

[9] ענתבי יעקב, אביר יעקב, מכתבו של ר' יעקב ענתבי למונטיפיורי, העתק הנוסח היסודי שברו על עם ישראל בעלילת הדם שהעלילו עליהם בשנת הת"ר ... ובפרט על מעלת הרב ... יעקב ענתבי" בתוך: כפוזי ח. באור החיים, ירושלים שנת שערי דיצה לפ"ק, 1929, עמ' 198-208.

[10] לסקר מ' מיכאל, אברהם אלברט ענתבי פרקים בפועלו בשנות 1897-1914, פעמים, 21, 50-82, 1984.

אילן יוחסין של הזודות הקדומים לרבני משפחת ענתבי



ד"ר אליעזר חפר הוא רופא במשרד הבריאות בלשכת הבריאות המחוזית של חיפה, מומחה לבריאות הציבור. עשה פוסט דוקטורט בבית הספר לבריאות הציבור במגמת ניהול מערכות בריאות, בפקולטה לרפואה של הדסה עין כרם. מרצה בכיר בחוג למנהל מערכות בריאות במכללת

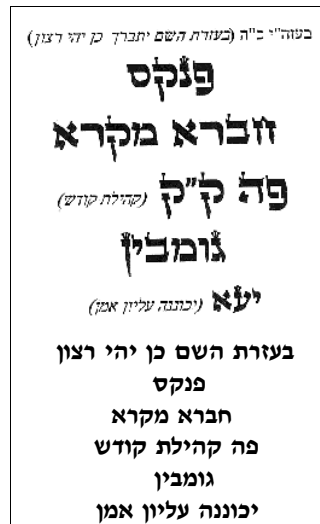
עמק יזרעאל. זוכה פרס שר החינוך והתרבות ליוצרים בתרבות היהודית בשנת 1993, על עבודת מחקר בנושא פרשת עלילת דמשק (1840), והוא מחברם של מאמרים לתולדותיהם של רבנים ואנשי ציבור ממשפחת ענתבי היא משפחת אמו.

—
שרידים מקהילת גומבין –
בעקבות מאמרו של רבי יהודה לייב זלוטניק (ל"ז אבידה)
עדה הולצמן
נעוץ על ידי רחל פ' כהן

גיליתי את קיומם של פנקס זה ואחרים (אף על פי שלא נמצאו) ואת הסיפור של הצלתו על ידי רבי זלוטניק עת חקרתי את המורשת של רבי זלוטניק, חלק מחיפוש ההיסטוריה המשפחתית הפרטי שלי. גיליתי מאמר שנכתב על ידי הרבי ב"רשומות", קיבוץ של זכרונות, אתנוגרפיה ופולקלור בישראל, שפורסם על ידי "דביר", תל אביב, 1946, עמ' 217: "שרידים מקהילת גומבין".

1) פנקס חברא מקרא של גומבין (Gabin), פולין 1840-1876~

פנקס זה הודפס ממיקרופילם שמוחזק בארכיונים של מכון שכטר ללימודי היהדות בניו יורק. הוא נשלח אליו לשם שימור בתחילת המאה ה-20, יחד עם פנקסים אחרים, על ידי רבי יהודה חייב זלוטניק, הידוע בשם "אל זט" "El Zet", שמאוחר יותר שינה את שמו לאבידה. אז, לאחר יותר ממאה שנה, הוא הודפס מהמיקרופילם על ידי נועם לופו מחברת גומבין בניו יורק ונשלח אלי.



אברהם הבל גומבין (1637-1683), בנו של חיים לוי, כותב ספר ההלכה החשוב: "מגן אברהם". רבי זלוטניק פותח את המאמר בתיאור הסיפורים העוברים מאב לבן אודות רבי גדול ואימו, בני

ב-1911 רבי זלוטניק מונה כרבה של גומבין, הממוקמת באזור מזושה, שם הייתה לו אחות, סבתי, רזה הולצמן לבית זלוטניק. עיר זו הייתה מפורסמת בעולם היהודי בגלל הרב הגדול שלה רבי

הפנקס השני עליו כותב **רבי זלוטניק** במאמרו הוא פנקס ה"חברא תהילים" החברה לקריאת ספר תהילים. וגם, פנקס זה פותח בנאום של **רבי משה ליכטנשטיין** והשנים הן גם באותה תקופה, 1880-1880.

מה שנמצא במכון שכטר הוא פנקס אחר, למרות שהוא לא מוזכר במאמרו של **רבי זלוטניק**, זה אחד שהוא הציל ושלח למכון לפני מאה שנה. זהו פנקס חברא מקרא – החברה לקריאת התורה בגומבין. הפנקס מהווה מסמך נדיר אשר מחייה את חיי השטעאטל, בייחוד את דרך החיים הדתית והאורתודוקסית. קריאת התורה, פרשנותה ומשמעותה קשרו את היהודים יחד, חיזקו אותם והעלו את מצב רוחם מעבר לקשיי היום-יום. כולו נכתב בעברית והוא מכיל פרוטוקולים, נהלים, חשבונות, פרטים על אירועים, פסקי דין, הכרעות, תפילות ועוד. אני חשה שחברים הקדישו את עצמם לגמרי לתפקידם ושהחברא מילאה את חייהם במשמעות ותכלית.

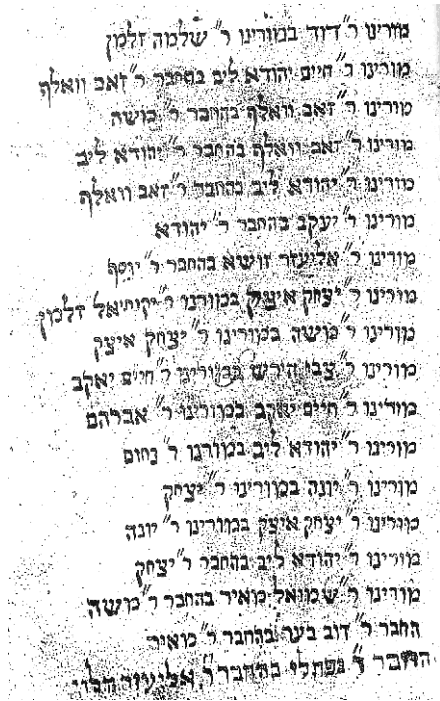
לשם מטרות פענוח, סימנתי את הדפים משמאל לימין. בחלק מהם ישנם דפים אשר בהם אנו יכולים לזהות שמות משפחה ובאחרים, שמות פרטיים ושמות אבות בלבד, כמו בעמוד 130:

העיר. אחד הסיפורים היה שמאחורי בית הכנסת ובית המדרש הייתה באר ששימשה לפני הרבה שנים כמקווה לשם טהרת בנות ישראל ובה, אימו של הרב הגדול טיהרה עצמה גם כן. עוד סיפור ששמע **רבי זלוטניק** מאחד הזקנים הוא שאימו של הרב נהגה להגיע לבית הכנסת בכל בוקר, ישבה בעזרת הנשים והתפללה לאל: "בוקר טוב, אלי, אינני יכולה להשאר פה זמן רב, עלי ללכת הביתה ולהכין אוכל לאברמילה שלי, כדי שיהיה לו כוח להתמודד עם התורה הקדושה שלך, יום טוב, אלי".

רבי זלוטניק היה פולקלוריסט, והוא שאף לתעד ולשמר מסורות, מצבות, ותרבות יהודית אבודה אשר שלטה בחיי היהודים בפולין במשך מאות רבות. הוא כותב במאמרו על פנקסי הקהילה. אחד היה לגבי פנקס "חברא משניות" (החברה ללימוד משניות). הוא ציטט נאום של **רבי משה ליכטנשטיין** שהקים את החברה שנמצא בפנקסים. השנים בהם היא הייתה פעילה היו בסביבות 1880-1880. הפנקס כלל ענייני מסים, רשימות שמיות, מקומות שמורים בבית הכנסת, הקמת עוד בתי מדרש ובתי ספר, תשלומים שונים ואירועים רבים בחיי הקהילה. לדוגמה, הוא מזכיר שבשנת 1821 חבר חדש התקבל לחברה: **רבי דוד תבלי**, בנו של גאון המפורסם **רבי שלמה**, פוסק רבני בלונדון.

שם	בן
Dawid דוד	Szlomo Zalman שלמה זלמן
Naftali נפתלי	Eliezer (Levite) אליעזר (לוי)
Eliezer Zosza אליעזר זושה	Yosef יוסף
Cwi Hersz חי הרץ	Haim Jakob חיים יעקב
Dow Ber דב	Meir מאיר
Haim Jakob חיים יעקב	Abraham אברהם
Haim Yehuda Lajb חיים יהודה לייב	Zeew Wolf זאב
Icchak Icek יצחק	Yekutiel Zalman יקותיאל זלמן
Icchak Icek יצחק	Yona יונה
Jakob יעקב	Yehuda יהודה
Yona יונה	Icchak יצחק
Mosze משה	Icchak Icek יצחק
Szmuel Meir שמואל מאיר	Mosze משה
Yehuda Lajb יהודה לייב	Nachum נחום
Yehuda Lajb יהודה לייב	Icchak יצחק
Yehuda Lajb יהודה לייב	Zeew Wolf זאב
Zeew Wolf זאב	Yehuda Lajb יהודה לייב
Zeew Wolf זאב	Mosze משה

רשימת החברים בעמוד 130 :



הגברים בעבור התפקידים השונים בחברה ובבית הכנסת. כתב היד קשה לקריאה לעיתים, בשל הזמן שבר, איכות המיקרופילם והטקסט עצמו. השפה היא אורתודוקסית לחלוטין, מלאה בקיצורים, מונחים דתיים ולעיתים בידיש.

נועם לופו, אשר יש לשבחו על מציאת המיקרופילם במכון שכטר, יכול למצוא את אבותיו בפנקס: **Lajzer Laks**... לאחרונה, מרים גולדשטיין מפרמינגטון הילו חיפשה בפרום גומבין באינטרנט מידע אודות משפחתה מגומבין: **Wisper**. השם שונה במהלך השנים והשם המקורי הוא **Wispa**. אחד השמות שפענחתי בפנקס מקרא היה **Cwi Wispa**, הוכחה שמישהו בעל השם **Wispa** חי בגומבין המאה ה-19.

אחד השמות שמצאתי למירב התרגשותי הוא **Lajzer Holcman**, אחד מאבותי שלי, אביה של הסבא-רבא שלי **Zalman Holcman**. הוא הפך דרך גילוי זה, לא עוד רק שם בעץ המשפחה שלי הגדל תמידית, אלא אדם אמיתי, יהודי דתי אדוק, המעורב לחלוטין בחיי קהילה אורתודוקסית במאה ה-19, קהילה אשר אינה קיימת יותר, ורק שרידי שרידים נשארו כדי לספר את סיפורה הנעלם...

זו הרשימה שהצלחתי לערוך מהפנקס. אם מישהו מתעניין בדף המקורי, אנא אימרו לי ואני אשלח את הדף/דפים הרלוונטיים.

אך ישנם מקומות רבים בהם שם המשפחה כבר מופיע ולכן לפנקס יש גם ערך גנאלוגי. בעמוד 140, פענחתי סיכום של הבחירות שנערכו כדי לבחור את

עמוד	שם פרטי	שם משפחה
106, 44	יוסף Josef	AJDER or BINDER
71	דב Dow	BARACZ
63	יהודה לייב Yehuda Lajb	BARACZ
143, 142	מרדכי Mordechai	BARASZ
147	יערב לייב Jakob Lajb	BOHL
143, 142, 118	מרדכי Mordechai	BOL
106, 45	שמואל יעקב Szmul Jakob	BORENSZTAJN
44	סנדר Sender	CHAJA
71	חי Cwi	DARANOWSKI
69	זלמן Zalman	DIAMANT
143, 142, 121	אהרון ישראל Aron Israel	ETINGER
108	שמואל מאיר Szmuel Meir	FRENKEL
72	זלמן Zalman	FRIDMAN
44	משה Mosze	GILBAJTER
106, 71	איציק Icik	GOLDMAN
118	יונה Yona	GRIN
71, 45	משה Mosze	HODIS

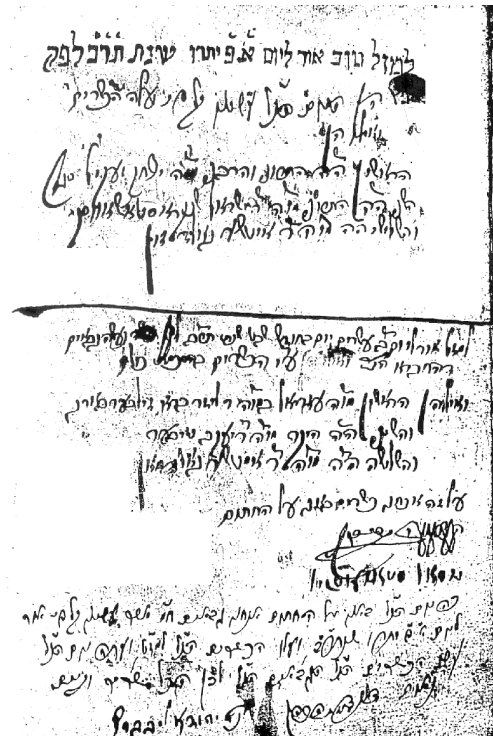
עמוד	שם פרטי	שם משפחה
121	אברהם יצחק Abraham Icchak	HOLCMAN הולצמן
101, 96	לייזר Lajzer	HOLCMAN הולצמן
143, 142	שמעון Szymon	KAC כץ
149, 143, 142	זינדל Zindel	KAC כץ
120	יצחק Icek	KARPINSKI קרפינסקי
157	שלמה זלמן Szlomo Zalman	KUTNER קוטנר
71	לייזר Lajzer	LAKS לארסק
129, 45	ניזן (או נתן) Nisan (or Natan)	LOSZINSKI לושינסקי
145	שמואל מאיר Szmuel Meir	LOSZINSKI לושינסקי
45	חי דב Cwi Dow	MAJNCZYK מיינצ'יק
143, 142	יודל Yudel	NAJMAN ניימן
146	מלך Melech	ROZGA רוזגה
45	דב Dow	RUSAK רוסק
120, 63, 44	חי דב Cwi Dow	SEGAL ? סגל
45	משה Mosze	SEGAL ? סגל
44	חי Cwi	SZEWCER ? שווצר
143, 142	יהודה לייב Yehuda Lajb	SZKLAREK שקלרק
137	יוסף Yosef	SZWARBORD שוורצבורד
118	ראובן Reuwen	SZYMON שמעון
45	שמואל מאיר Szmuel Meir	ט ? T?
149, 120, 118	אברהם Abraham	TADELIS טדליס
149, 146	יעקב Jakob	TADELIS טדליס
44	לייב Lajb	TCZAK טצק
143, 142	אברהם Abraham	TIBER טיבר
143, 142	גרשון Gerszon	TIBER טיבר
144	גרשון דוד Gerszon Dawid	TIBER טיבר
143, 142	ישראל Israel	TIBER טיבר
90	יעקב Jakob	TIBER טיבר
64	יהודה Yehuda	WEKSLER ווקסלר
143, 142	חי Cwi	WISPA וויספה
143, 142, 121	יצחק Icchak	WOJDESLAWSKI ווידסלבסקי
147	פישל Fiszal	WRUBLE וורובל
146	ישראל Israel	WRUBLE וורובל
71, 63	זלמן Zalman	ZAJDMAN זיידמן
73, 30	חי הירש Cwi Hirsz	ZARKOWSKI זרקובסקי
131	ברוך Baruch	ZICHLINSKI זיכלינסקי
143, 142	זלמן לייבוש Zalman Lajbusz	ZIELONKA זילונקה
76	עזריאל שמואל Azriel Szmul	ZILBER זילבר
44	עזריאל Azriel	ZILBERBERG זילברברג
144	שעיה Szaja	ZILBERBERG זילברברג
143, 142	יהושע Yehoszua	ZILBERBERG זילברברג
96	יצחק איציק Icchak Icik	ZILBERMAN זילברמן

התכוון ל"תשלילים". כתבתי לירושלים בירושלים של **לווין אפשטיין**, אך תשובה מעולם לא הגיעה. התצלומים והתשלילים כנראה אבדו ונהרסו, כמו גם בית הכנסת הגדול של גומבין וכמעט כל מורשת היהודית של פולין, למרות שאולי הם יהיו שם בדרך נס, ואוצרות אלה ימצאו בסופו של דבר בארכיון מאובק או מתפוררים במחסן של מוזיאון זה או אחר.

במאמר הוא תעד 26 מצבות, את השמות וההקדשות. הוא העיר שגומבין הייתה קהילה חסידית מאוד והמצבות מוכיחות זאת. הם היו מצבות עתיקות מהמאה ה-18, אך כתובות בצורה יפה בעברית אמנותית ומסורתית.

כמעט ואין שמות משפחה, אך אחד שהיה חריג צד את עיני, מצבה מספר 17: "הפילוסוף הנשגב **רבי אהרון שלמה הלוי/אטינגר** ממשפחת איטינגה, ילידי מהרין (מורביה), העיר חולשוב, נפטר אי בכסלו, 5644 (תרמ"ד) (30 בנובמבר, 1883)". מכיוון שהכרתי כל חיי את **זליג אטינגר** המנוח מקיבוץ עברון כגומבינאי הנשוי לגומבינאית (**רחל קרבר**, זכרונה לברכה), נדהמתי למצוא ששורשי המשפחה הזו אינם מגומבין, פולין אלא ממורביה... היהודי הנווד הגיע לבסוף לקיבוץ בארץ ישראל... אחיו **אברהם אטינגר** ז"ל מקיבוץ כפר מנחם כתב על "השומר הצעיר" בגומבין, בחלק היידי של ספר היזכור של גומבין. למשפחת האופים **אטינגר** היו שורשים עמוקים מאוד בגומבין, אך שורשיהם האמיתיים לא היו משם.

ישנם מצבות מתועדות אחרות, רובן שייכות חסידים, רבנים ופוסקי הלכה, אך גם לנשים צנועות וצדקניות, תלמידי ישיבה צעירים ואחרים. שלושים שנה לאחר **שרבי זלוטניק** תעתק את ההקדשות של המצבות, הגרמנים פלשו לפולין וזרעו מוות והרס בכל מקום בו היו, כולל גומבין ובית הקברות העתיק שלה. זה מגביר את חשיבות עבודתו של **רבי זלוטניק**, והתיעודים שלו הפכו למצבה של המצבות...



דוגמה לעמוד מתוך פנקס חברה מקרא של גומבין

2) מצבות מבית הקברות של גומבין

במאמר על השרידים מגומבין, רבי זלוטניק תיעד גם 26 מצבות מבית הקברות של גומבין. הוא חשש שבית הקברות הישן ובית הכנסת הגדול ייהרסו במהלך ימי מלחמת העולם הראשונה (מה שאכן קרה, אך דור אחד מאוחר יותר, במהלך מלחמת העולם השנייה). אז הוא צילם את המצבות ואת בית הכנסת הגדול בן מאתיים השנה ושלח אותם לשימור לחברו הטוב רבי לווין אפשטיין, מייסד בית הדפוס המפורסם בוורשה, שמאוחר יותר עבר לירושלים. **רבי זלוטניק** כותב **שרבי לווין אפשטיין** הכין "אמהות זכוכית לתמונות אורי" – כנראה הוא

הקדשות של 26 מצבות בבית הקברות הישן בגומבין

להלן המידע שהפקתי מהמאמר של **רבי זלוטניק**, הפרק לגבי מצבות גומבין.

מס'	משפחה	שם	בן	תאריך עברי	תאריך לועזי	הערות
1		עוזר Ozer	מתתיה Matatyah	תק"מ 5540	1780	
2		אליעזר לייזר Eliezer Lajzer	יוסף Yosef	שבועות שני, תקל"ג 5553	29.05.1773	הוא כנראה היה הרב של גומבין. אחריו שירת רבי ליכטנשטיין שייסד את הפנקסים; המצבה הקדומה ביותר שתועדה על ידי רבי זלוטניק

מס'	משפחה	שם	בן	תאריך עברי	תאריך לועזי	הערות
3	לנדאו LANDAU	יצחק Icchak Iciek	יונה חתן Yona Hatan	ו' בחשוון, תקע"ג 5573	12.10.1812	נכדו של "האור הגדול", נשיא בית הדין ההלכתי של אופטוב: רבי יעקב שמחה
4		יוסף Yosef		י"ב באדר ב', תקע"ג 5573	23.03.1813	סגן לוי. אולי הוא האמן שחרט במשך הרבה שנים עם סכין קטנה את העיטורים הנפלאים בארון הקודש בבית הכנסת הגדול של גומבין ל"ז
5		אריה לייב Arie Lajb	שלמה Szlomo	כ"ז בתשרי, תר"ג 5603	01.10.1842	"מורה ודיין כאן, הקהילה הקדושה של גומבין"
6		משה Mosze	קתריאל Katriel	טבת, תר"ה 5605	12.1844	השיא את צדיקי דורו (היה חסיד)
7		חי Cwi	מרדכי Mordechai	א' באב, תר"ו 5608	24.07.1846	
8		אליעזר לייזר Eliezer Lajzer	יצחק Icchak	תר"ו 5608	1846	פיוטים פואטיים בחרוזים: איש נכבד מפואר לרבים / לעניי עמו קרא באהבים / ידו פתח והשבעי רעבים / עמד בפתח והכניס אורחים / זכרו ישאר לנצח נצחים / רב טובו כולם משבחים / הי"ה מוה' אליעזר לייזר / בן מוה' יצחק ז"ל / תר"ח לפ"ק
9		חי הירש Cwi Hirsz	יצחק Icchak	א' בניסן, תר"י 5610	14.03.1850	חסיד
10		יהודע Yhoyda	חיים Chaim	ב' באלול, תר"יב 5612	17.08.1852	כתן, נכדו של כותב הספר "בגדי כהונה"
11		חי אליעזר ליפא Cwi Eliezer Lipa	אברהם Abraham	י"א בשבט, תרכ"א 5612	22.01.1861	
12		אברהם יוסף Abraham Yosef	לייביש Lajbisz			מהעיר סירפץ
13		אברהם יצחק Abraham Icchak	אליעזר Eliezer	ט' באלול, תרכ"ב 5622	04.09.1862	אחת מהמצבות היפות ביותר, עם תמונה יוצאת דופן של עקדת יצחק
14		דב Dow	אהרון שמחה Aharon Simcha	ג' בניסן, תרכ"ד 5624	10.04.1864	כתוב בארמית / האב היה רב בגומבין כותב "רמזי אש"
15	כץ KAC	ברוך Baruch	חיים Chaim	כ"ב בתמוז, תרכ"ד 5624	26.07.1864	חסיד
16		מרדכי Mordechai	יצחק Icchak	כ"ד בתשרי, תרכ"ה 5625	24.10.1864	חסיד
17	אטינגר ETINGER	אהרון שלמה Aharon Szlomo		א בכסלו, תרמ"ד 5644	30.11.1883	ממשפחת אטנגה, ילידי מהרין (מורביה) העיר חולשוב

מס'	משפחה	שם	בן	תאריך עברי	תאריך לועזי	הערות
18		גרשו יצחק Gerszon Icchak	יהודה Yehuda	ט' באב, תרמ"ה 5654	21.07.1885	היה דיין אורתודוקסי בגומבין
19		אהרון שמחה Aharon Simcha	שמואל Szmuel	י"ד באדר, תרמ"ח 5648	26.02.1888	במשך 29 שנה רב בגומבין, כתב בצוואתו לא להלל אותו על מצבתו, אביו של מס' 14
20		משה שואל Mosze Szohel	מרדכי מנחם Mordechai Menachem	כ"ז באדר, תרס"ו 5666	24.03.1906	נין של הקדוש והגאון הרב מרדושיץ
21		חנה Chana		ח' בטבת, תקפ"ג 5583	22.12.1822	אשתו של קתריאל
22		סדה או טדה Ada or Tada	אברהם Abraham	כ"ג בתמוז, תקצ"א 5591	04.07.1831	"האישה הצנועה והחשובה"; אביה היה רב דיין בפלוק.
23		חיה שרה Chaja Sara	יוסף Yosef	ג' בניסן, תקצ"ג 5593	23.03.1833	אביה היה סג"ל (סגן לוי); נהרגה על ידי רובה, כנראה כתוצאה מהקרבת בין הרוסים והמורדים הפולנים, 1833
24		פרומט Frumet	יוסף Yosef	י"א בסיון, תרט"ו 5615	28.05.1855	אישה מבוגרת
25		צ'פה Czafa	חי Cwi	כ"ו בשבט, תרכ"ב 5622	17.01.1862	אביה היה רב
26		פסה Pesa	דב בריש Dow Berisz	כ"ב באדר ב', תרנ"א 5651	01.04.1891	האישה הצדיקה, החשובה; בת 53; בת אחד מ"גדולי בני ישראל" נכדו של הצדיק חי הירש מלאך, אשתו של רבי זישל, חסיד

עדה הולצמן נולדה בקיבוץ עברון. היא הייתה האנליסטית של חברת תעופה זרה בישראל. מאז 1998 היא יצרה ותיחזקה את אתר ההנצחה שלה <http://www.zchor.org> בו המחקר האישי אחר שורשיה התפתח למסע אל תוך השטאטל של שני הוריה, גומבין, ואז עשרות קהילות אבודות בפולין, ואז מורשת יהדות פולין ועוד. היא תרמה ותיאמה מספר פרויקטים עבור ג'ואינג'ין, ביניהם פרסום פנקס הניצולים 2+1. היא פרסמה שני ספרים: "מאיר הולצמן (תל אביב 1999) המכיל את זיכרונותיו של אביה, ואת "בית הקברות היהודי של וורטה" (תל אביב 2006).

אלו היו שרידי השרידים... קינות מרגשות מאוד, קינה על המתים וגם על התרבות שבה הם נוצרו ואשר קיימת לא עוד. דבר לא שרד אלא מלבד שברים מהמצבות אשר הוסרו מבית הקברות היהודי ושימשו כאבני שפה ברחובות של גומבין. ב-1998 נאספו שברי זכרון סימבולי אלה במצבת זכרון שנבנתה בבית הקברות היהודי על ידי חברת ההיסטוריה והגנאלוגיה היהודית של גומבין וקרן נוסמבאום. אחת ממצבות אלה הייתה של סבי, אליהו הולצמן, נפטר ב-1922, אחרי מתקפה אנטישמית. יש המאמינים שהגרמנים בנו גשר שלם מהמצבות מבית הקברות היהודי החרוסי... רק שרידי שרידים ישארו כדי להזכיר לנו שפעם אבותינו חיו, מתו וברכו את אדמת גומבין, שטעאטל בפולין שמוזה זמן נעלם.

כמה משאבים ארכיוניים באנגליה

רזומרי אשל

נשיותיהם נולדו בברזוטק בגליציה. כל קובץ הכיל מידע משפחתי רב. מאוחר יותר גיליתי במקרה, לא רק שאביו של יוסף אלימלך היה נשוי קודם, אלא שגם ארבעה ילדים לא ידועים מנישואיו הראשונים, ליוו את המשפחה לאנגליה. חיפוש נוסף בארכיון הלאומי, הניב את מסמכי ההתאזרחות של אחיו למחצה של יוסף, שמואל יצחק וובר. התעודה הראתה שהוא נולד בעיירה השכנה שפריצק ולא בברזוטק, והיא גם נתנה את שם אמו, אדלייד, אשתו הראשונה של אלימלך – שעד אז היה לא ידוע. החיפוש נמשך... אלימלך עבר מאוחר יותר למנצ'סטר עם אשתו השנייה רבקה, הסבתא-רבא שלי, ושם, מרשם הזרים שעדיין קיים במוזיאון המשטרה של מנצ'סטר רבתי, הכיל אפילו יותר פרטים על המשפחה: מקום הולדתו של אלימלך – ברודי – תאריך לידה 1846 לערך, שמות הילדים הנשואים, המקומות השונים בהם המשפחה גרה ושירותם בצבא הבריטי במלחמת העולם הראשונה. רשומות אלו שרדו בנס והוחזרו מהמרתפים של תחנות משטרה, בהן הם אוחסנו עד לא מזמן.

מוזיאון המשטרה ברחוב ניוטון, מנצ'סטר פחות רק יום אחד בשבוע בימי שלישי
<http://www.gmp.police.uk/mainsite/pages/history.htm>

עוד מקור למחקר במנצ'סטר הוא הספרייה המרכזית, המחזיקה אוספים ומשאבים נרחבים. רשימה של חומרים בעלי עניין יהודי, ניתן למצוא באתר של מועצת העיר מנצ'סטר
http://www.manchester.gov.uk/downloads/Jewish_Records.pdf

הארכיון הלאומי ב'קיו', מאפשר גישה חופשית להחזרי מפקד האוכלוסין של אנגליה, סקוטלנד וויילס מ-1841. מפקד האוכלוסין החדש המפורסם של 1911 זמין אף הוא. מפקדי אוכלוסין נערכו כל 10 שנים. הם מכילים עושר של מידע: מקום מגורים של המשפחה, שמות וגילאי בני המשפחה בזמן עריכת המפקד, יחסיהם ועיסוקיהם. השוואה בין המפקדים יכולה להראות תוספות למשפחה, קרובים המבקרים, שינוי בשמות הדיירים וקרובי משפחה שאפשר שנפטרו מאז.

לכמה משפחות כמו שלי יש שורשים במקומות רבים, אך יש דבר אחד משותף שמאחד אותם – שבתקופה זו או אחרת הרבה מהם חיו באנגליה, או עברו בה בדרך למקומות אחרים, ושהייתם הקצרה או פעילותם השאירו רשומות כלשהן.

היכן רשומות אלו? ואילו סוגי רשומות זמינות? כיום ניתן להגיע למראי מקום למקורות ומסמכים מהבית ואף להזמין ישר משם חומר מסויים.

עבור היסטוריון משפחתי, אין תחליף לביקור אישי בארכיונים עצמם. ביקור כזה עשוי למנוע טעויות בהזמנת מסמכים שאינם שייכים לקרוב משפחה.

הארכיונים הלאומיים של אנגליה ממוקמים מחוץ ללונדון ב'קיו'. הם מקור עשיר לחומרים לחוקרי משפחות <http://www.nationalarchives.gov.uk>. יש להם מערך עצום של מסמכים וניתן לערוך חיפוש מפורט מקוון מראש לפני ביקור.

המבקר בפעם הראשונה ירצה להרשם ולהוציא 'כרטיס קורא' שיאפשר לו גישה למסמכים המקוריים. האתר נותן הוראות מלאות כיצד להרשם, מה להביא ומה אפשר להכניס לחדר הקריאה.

<http://www.nationalarchives.gov.uk/visit/whattobring.htm>

מה ניתן למצוא שם? החזרי טפסי מפקד אוכלוסין/רשומות צבאיות/התאזרחיות/רשימות משלוח/ צוואות הם רק חלק מהמשאבים הרבים הזמינים. חיפוש קצר של שמות משפחה מבוקשים, מעלה מגוון מסמכים ויכול להכיל את מספר התאזרחות. זהו הצעד הראשון לשם הגשת בקשה לראות את המסמך או הקובץ. הרבה פעמים תעודות התאזרחות נותנות עושר של מידע: מקום ההולדת של קרוב המשפחה, שמות ההורים, רשומות של משרות ועבודות באנגליה, מקצועות ועיסוקים. לא כל יהודי שבא לאנגליה התאזרח, ונשים בדרך כלל קיבלו אזרחות לאחר שנישאו.

ביקור בארכיון הלאומי מגלה פרטים חדשים בכל פעם: במשפחתי שלי, חיפוש לגבי קרובים אפשריים ופרטי התאזרחות של משפחת וובר מפולין, הביא ווברים לא קשורים, כמו גם את מסמכי ההתאזרחות של סבי יוסף שמעון וובר ואחיו פינאס דוד וובר שהגיעו לאנגליה ב-1880.

מקורות מידע אלה הם בלתי נדלים וחושפים מידע רב, אך עשויים לעתים להעלות יותר שאלות מאשר לספק תשובות:

משפחת בינג של אמי בעלת שורשים באלוס, הופיעה לראשונה במפקד האוכלוסין של אנגליה לשנת 1841. המשפחה הייתה מוקד מחקר נמרץ של עורך דין בשנות ה-70 לפני הופעת האינטרנט. הוטלה עליו המשימה להתחקות אחר קרובי משפחה של רוזין גיונס אשר נפטרה רווקה וללא צוואה.

מפקד האוכלוסין של אנגליה לשנת 1841 מביא את יעקב בינג שנולד בצרפת בסביבות 1781, בעל חנות שגר בכתובת בברייטון עם אשתו קולט ומספר ילדים. יעקב בינג (הידוע גם כבינג יעקב) מתועד לרוב וניתן למצוא מידע אודותיו בארכיונים המקוונים של עיתון הגיואיש כרוניקל, כולל את מודעת האבל על מותו בשנת 1855.

(כניסה לארכיונים של הגיואיש כרוניקל, בדפוס משנת 1841 (<http://www.thejc.com>). בברייטון, משפחת בינג כללה את שני הבנים של יעקב וקולט: שמואל, נתן וארבע בנות, סלסטין, אליזה, רוזין ורחל. מפקד האוכלוסים של 1851 מראה שהם עדיין בברייטון עם ארבעה מילדיהם: סלסטין, אליזה, רחל ונתן, בתם רוזין נשאה לצרפתי לאון לאון בלונדון ב-1846.

לאחר מכן המשפחה מופיעה במפקד האוכלוסין של 1861: קולט (כעת אלמנה ועדיין גרה בברייטון), חזרה לשם נעוריה 'יעקב' וחיה עם שתי בנותיה הרווקות אליזה וסלסטין. מאז והלאה אין באנגליה שום סימן לשמואל ב. צרפת 1827, רחל ב., צרפת 1831, ונתן ב. אנגליה 1836, אשר נעלמו מראות. גם המחקר שנערך על ידי עורך הדין שחיפש צאצאים של בתה של אליזה, רוזין אשר נפטרה ב-1960, לא העלה דבר. למרות זאת, עלה המשך המחקר על עקבותיהם, בארכיונים שונים מחוץ לאנגליה.

מקומות קבורה ומצבות הם מקור חשוב נוסף לגילויים וביקור בבית קברות אנגלי, יכול להביא לפיסת המידע החמקמקה. אם כי קשה לדעת לאיזה מבין מספר בתי הקברות האפשריים בעיר, יש להגיע.

רשימה של בתי קברות יהודיים בלונדון ומקומות אחרים ניתן למצוא אונליין באתר:

<http://www.jewishgen.org/Cemetery/brit/london.html>

ובאתר:

<http://www.jewishgen.org/cemetery/brit>

חיפוש אחר קבר של קרוב משפחה בבית קברות במנצ'סטר לא הניב דבר. כאשר הגיע מפולין ב-1882 שינה אחיר-למחצה של סבי את שמו מיעקב שטיין לג'ק סטון. ביקור שאורגן מראש בבית קברות עם שמש כנסייה לא יהודי שעזר מאוד, הניב תוצאות בסופו של דבר. הוא חיפש ברצון בתוך הרשומות של שני שמות המשפחה, ומצא את הקרובה של יעקב שטיין בשמו המקורי. כאשר הגענו לקבר, ראינו באותה השורה עוד קרובי משפחה שמצבותיהם תיעדו הרבה מידע.

רשומות מסודרות של לידות, נישואים ומיתות באנגליה (BMD) מ-1837 מספקים שם, תאריך ומספר סידורי. החיפושים הם חופשיים למרות שהעתיקים של תעודות יש להזמין דרך משרד הרשם הכללי. http://www.gro.gov.uk/gro/content/order_certificates/index.asp

התעודה עצמה מספקת מידע נוסף – תעודות פטירה מראות את מקום הפטירה, מי רשם את הפטירה, או היה נוכח, ואם זה קרוב משפחה, לרוב הקשר שלו לנפטר. תעודות נישואים אזרחיים מראות את השמות של האב והעדים. תעודת BMD יכולה לפתור אי-בהירויות, למלא את החסר, לבסס את הזהות של מישהו במקום לא צפוי, לספק פרטים ויחסים חסרים ולעזור בזיהוי קרוב משפחה אפשרי. במבט ראשון נדמה היה כי "שרה ציפורה שגיה" הרשומה כקבורה בבית הקברות נובו בלונדון ב-1892 (רשומות ביוויס מארקס 6) היא קרובת משפחה שלא הייתה מוכרת עד כה. התברר שהייתה זו בת דוד איטלקייה מליבורנו הידועה במשפחה כ"ססיה", שכנראה נפטרה במהלך ביקור משפחתי באנגליה. תעודת הפטירה הרשמית שבאה תחת השם "סופיה", אישרה את זהותה על ידי הכללה של קרוב משפחה (שאף הוא לא היה ידוע מקודם) בתעודה – הנכד שלה אוגוסט – אשר תיעד את מותה ואת הקרבה שלו אליה.

נישואים יהודיים בדרך כלל נחגגו בבית ותיעוד של שני אנשים בעלי אותו שם משפחה שהיו כנראה בני דודים, גבל בשערוריה. שמה הופיע בצוואה של בן דוד שנפטר באנגליה ללא ילדים בשנת 1915, והשאיר מספר עיזבונות. אחד מהם הופנה לקרובת משפחה לא ידועה בשם ג'ין: "אלמנתו של אחייני המנוח אלברטו".

הגשת בקשה להעתק של תעודה עבור נישואין מ-1903 באנגליה, אישרה שגם לחתן וגם לכלה היה

החומר כולל את קהילות היהודים הספרדיות והפורטוגזיות ביוויס מארקס לונדון, שנרכש לא מזמן וכעת הוא בתהליכי עריכה. חלק מהחומר בארכיונים – כמו זה של בית הכנסת המאוחד ופדרציית בתי הכנסת – הוא מוגבל ומכתב מראש לפני ביקור יכול להבטיח כניסה. האתר נותן רשימה של ארגונים אליהם נדרש אישור מראש. הפדרצייה של בתי כנסת – אליהם השתייכו הרבה מאוד מהגרים כאשר הם הגיעו לאנגליה לראשונה – נוסדה כדי לאגד בתי כנסת וחברות שהוקמו על ידי המהגרים החדשים שהגיעו בצד המזרחי של לונדון.

רשומות איחוד בתי הכנסת מהוות את הארכיון האנגלו-יהודי הגדול ביותר בארכיוני המטרופולין של לונדון – ורשומות מבית הכנסת האשכנזי העתיק ביותר בלונדון הן חלק מאוסף זה – והן כוללות את בתי הכנסת "הגדול", "המברו", "החדש", "בייזוטר" ו"המרכזי". שם התגלו הכתובות של משפחת פיליפס מצד אמי, שענים ותכשיטנים מווילס, אשר היו ידועים באנגליה מהמאה ה-18. נמצאו כמה מסמכים מבית הכנסת "חדש" אודות האחים ג'ואל, דוד, לורנס, לואיס ומוזס פיליפס ואביהם פיליפ פיליפס (נפטר 1842). במחשני ארכיוני היהדות באוניברסיטת סאות'המפטון <http://www.archives.soton.ac.uk/jewish> יש עוד חומר אודות משפחת פיליפס ומשפחות ארגונים וקהילות יהודיים אחרים.

הספרייה הבריטית מכילה כמה מיליוני ספרים, כתבות ומשאבים אלקטרוניים. יש לה קטלוג מקוון נרחב (<http://www.bl.uk>). כרטיס לחדרי הקריאה מאפשר גישה לעיתונים, ספרים וחומרים אחרים מקוטלגים וממוחשבים שניתן להזמין מראש. חומרים זמינים חדשים הם עיתונים אנגליים מהמאה ה-19 מקוטלגים ומקוונים באתר: <http://newspapers.bl.uk/blcs> ומכילים חומרים מ-49 עיתונים אנגליים ארציים ומקומיים. זהו משאב חדש חשוב המאפשר גישה קלה לגניאלוגים, אקדמאים ולציבור. אלה זמינים באופן חופשי בספרייה או מהבית.

ביקור בארכיוני לונדון אף פעם אינו שלם ללא ביקור בחברה הגנאלוגית היהודית של בריטניה JGSG. הספרייה המקיפה שלהם ומרכז המשאבים הנרחב בסימור פלייס מרכז לונדון, הוא מטמון ופתוח בימים שונים בחודש <http://www.jsgsb.org.uk/program1.shtml>. הביקור הוא חינם לחברי האגודה ובתשלום ללא חברים. לעיתים ניתן לארגן מראש גישה בימים אחרים. האתר נותן מידע לגבי

אותו שם משפחה. היא גם הראתה את השמות של שני האבות, שני עדים ומקום החתונה – בית משפחת הכלה בלונדון. זה היה רק שלב אחד במציאת הקשר בין הכלה לחתן. המשך המחקר בארכיון היהודי של ליבורנו חשף ששני זוגות ההורים נישאו שם, אחד ב-1857, אחד ב-1859. פרטי רישום הנישואין בליבורנו, סיפק אישור לכך שג'ין ואלברטו היו בני דודים מדרגה שנייה.

רשומות משלוח ורשימות נוסעים, מראות לעיתים קרובות את שם וכתובת קרוב המשפחה הקרוב ביותר, עיסוק והסיבה לביקורו. הרבה מאבותיה הספרדיים של אימי שלידתם, נישואיהם ומותם תועדו בארכיונים איטלקיים בליבורנו, ונציה ומקומות אחרים, הגיעו לאנגליה ונשארו לזמן קצר. תיעודות ממפקד האוכלוסין מראים אותם באנגליה, בעוד שמסמכי התאזרחות מראים שהם הגיעו לאנגליה על מנת לשמש כמתמחים באחד העסקים המשפחתיים וקיבלו אזרחות בריטית בעודם באנגליה. מאוחר יותר הם חזרו לאיטליה, או הגרו למצרים, ארה"ב וארצות אחרות.

מקור נוסף חומר בארכיונים הלאומיים מגיע מרשומות של משרד החוץ. זה מכיל רשומות קונסולריות, התכתבויות עם מקומות שונים ורשומות מסחריות. ניתן למצוא מידע מקוון על רשומות יהודיות המוחזקות בארכיונים הלאומיים באתר:

<http://www.nationalarchives.gov.uk/catalogue/RdLeaflet.asp?sLeafletID=249&j=1>
מקורות כאלה כוללים מידע גם על יהודים מחוץ לאנגליה. רשומות בארכיונים הלאומיים חושפים שקרוב משפחה של אמי סלבטורה ארביב, חוקר אפריקה ידוע מהמאה ה-19 שנולד ב-1853 בוונציה, התמחה בעסק משפחתי בלונדון ב-1870, התאזרח, קיבל אזרחות בריטית ב-1875, ובסופו של דבר חזר לוונציה. הערה בארכיוני משרד החוץ חשפה בקשה מסלבטורה ב-1889 (למרות שאז כבר היה חזרה בוונציה) לדרכון בריטי לאחת מבנותיו, מרסלה, אשר למדה בבית הספר בברייטון, דרום אנגליה.

ארכיוני המטרופולין של לונדון מחזיקים אוסף עשיר של חומר יהודי כולל זה של ארגונים קהילתיים, עסקים ומדריכי מסחר, רשומות בחירות ורשומות אחרות. רשימה מלאה של חומר בעל עניין יהודי שהארכיון מחזיק ניתן למצוא בעלון המידע שלהם מס' 16, הנגיש באתר: <http://217.154.230.218/NR/rdonlyres/A309CAC1-C05F-4DE0-94D5-AA1BFFDFE618/0/infono16.pdf>

מאגרי המידע הזמינים.

<http://www.jgs.gb.org.uk/aboutjcr.shtml>

לגבי מידע כללי אודות נישואים יהודיים באנגליה ומשאבים ראו:

<http://www.jgs.gb.org.uk/engmarr.shtml>

אלה הם רק מקצת מהאוספים האנגליים הרבים הזמינים לאלו החוקרים משפחות ואבות אשר חיו, עברו דרך או בילו זמן באנגליה.

במקום נמצא מחשב עם גישה מקוונת לאנססטרי וניתנת עזרתו של חבר האגודה החשובה למחקר.

בתקופה זו מתבצע מפעל של העלאת רשומות נישואין – פרויקט משותף בין איחוד בתי הכנסת ל-JGSGB – העתקים של תעודות אישורי נישואין (כרגע 1880-1891) שנערכו תחת חסותו של הרב הראשי זמינים להזמנה מקוונת ראו באתר:

http://www.theus.org.uk/support_services/find_your_family/marriage_records

רוזמרי אשל היא יועצת למורשת דיגיטלית ישראל ומקבלת על עצמה עבודות גנאלוגיה ואחרות בישראל ובח"ל. reshel@012.net.il



‘ולקחת תורה מפי הטבע’ –

קצת על המוזיאון הראשון בהתיישבות העובדת: בית גורדון

עפרה קינן

מי היה א"ד גורדון?

אהרון דוד נולד בכפר טרוינו שבדרום פודוליה (רוסיה) בשנת 1856. בילדותו למד בעיקר לימודי קודש יהודיים, מגיל 17 החל להרחיב את השכלתו הכללית וידיעת שפות. עלה לארץ ישראל בגיל 48 והצטרף לחלוצים כפועל חקלאי. האמין כי תחיית העם היהודי ותחיית האדם חייבים להתחיל מעבודה גופנית, ובמיוחד מעבודת אדמה. שימש כאב רוחני לרבים מאנשי העלייה השנייה והשלישית, והרבה לכתוב את רעיונותיו שהפכו, עם השנים, למרכיב מרכזי באידיאולוגיה של תנועת העבודה הארץ ישראלית בכלל, והתנועה הקיבוצית בפרט. היה מחברי דגניה א', ראשון הקיבוצים, ובה מצא את מותו בשנת 1922. לזכרו הוקם בית גורדון (<http://www.degania.org.il/gordon.htm>).

ראשית

החזון שהניע את יוזמי ומקימי בית גורדון נבע מאישיותו של א"ד גורדון ומן המורשת שלו, כפי שהובנה על ידם. בראש המסמך "בית גורדון: ראשי קוים לתכנית" שנכתב בכתב יד על ידי יעקב פלמוני מופיע ציטוט מפי א"ד גורדון: "ולקחת תורה מפי הטבע". ציטוט זה הפך למוטו של בית גורדון ומופיע כלוגו על נייר המכתבים של הבית. מטרות הבית כפי שהן נרשמו בתקנון אגודת בית גורדון משנת 1954:

חוקרים ישראלים שונים טוענים כי המוזיאונים בישראל ובמיוחד המוזיאונים ההיסטוריים, שנהוג לכתום מוזיאוני התיישבות (Rodin 1998), מילאו, ואולי ממלאים עד היום, תפקיד מרכזי ביצירת הזהות הישראלית, ומושפעים מהתפיסה האידיאולוגית בדבר חיזוק הקשר שבין העם לארצו (Broshi 1994).

בית גורדון, בקבוצת דגניה א', הוא מוזיאון שחזונו כולל את ההקדמה הבאה: 'לזכרו של איש – מידות, הולך תמים, פועל חקלאי, אשר אורח חייו הוא מופת נאמן של עבודת כפיים תוך קדושה וטהרה על אדמת המולדת ושיבת אמת של אדם מישראל אל מקורות הטבע הזכים ואשר דעותיו ודבריו יאירו נתיבו של העם העובד לדורותיו'.

מתוך הקדמה זו נמצאנו למדים כי המוזיאון, או בשמו הלועזי: "Beth Gordon: The A.D. Institute" הוא מוסד אשר נועד לייצג את אורח חייו, דרכו, דעותיו ואמונתו של א"ד גורדון. המוסד ישים דגש על מספר מרכיבי יסוד: עבודת כפיים ועבודה חקלאית, השיבה לאדמת המולדת והשיבה למקורות הטבע. (תעודה לרישומה של עמותה, ארכיון דגניה א', 01-02-52).

בשנת 1935 הונחה אבן הפינה לבית, בשנת 1941 הוא פתח את שעריו לציבור הרחב.

המעשה

משלב הרעיון ואילך היה בית גורדון מזוהה באופן כמעט בלעדי עם אישיותו של יעקב פלמוני, וגם אם עבדו לציוד אנשים נוספים, מאנשי דגניה א' ומקומות אחרים, הוא היה האיש שהקנה לבית את אופיו, מעמדו, ופעילותו. יוסף ברץ, לדוגמה, נקרא שוב ושוב לעזור בגיוס ספרים לספריית המוזיאון, וכמובן בגיוס תרומות לביסוסו.

תכני המוזיאון בעשרות שנותיו הראשונות הם בעיקרם תכנים העוסקים בטבע ובחקלאות של ארץ ישראל ומוגדרים במונחים אקדמיים או סמי אקדמיים. תכנים אלה כללו בין היתר איסוף, רישום ותצוגה של הפלורה והפאונה של ארץ ישראל, הגיאולוגיה שלה, בעיות נבחרות בחקלאות הארץ ישראלית ולצידם פינת גורדון. נקודת המוצא הייתה אקדמית-מחקרית ולפיכך ניתן מקום כבוד לספרייה שהפכה לאחת הספריות העשירות והחשובות בארץ, באותם הימים, בתחום הטבע והחקלאות.

מה, אם כן, מיוצג במוזיאון?

שני מרכיבי יסוד מאפיינים את בית גורדון: ספרייה ובית נכאת. "ספרייה בעברית ובלועזית במדעי הטבע ובמקצועות החקלאות. בספרייה יהיו מלבד כתבי יסוד בתחומים הנ"ל פרסומים, מחקרים ועלוני הדרכה. בית נכאת בו יובאו עצמים מן החי, מן הצומח ומן הדומם של ארץ ישראל (בשימות לב מיוחדת של בקעת כנרת ומוצגים הקשורים בענפי החקלאות השונים). בנוסף לאלה יכיל הבית מעבדה, אולם הרצאות ופינת זכרון לא"ד גורדון (פלמוני, תשל"ג: 83).

הספרייה נועדה להכיל כל פרסום במדעי הטבע ובמקצועות החקלאות שהתפרסם אי-פעם בעברית. כמו כן מגוון של ספרי יסוד ופרסומים מחקריים לידיעת הטבע וענפי החקלאות בשפות האירופאיות המרכזיות: אנגלית, צרפתית, גרמנית ורוסית. עבודות מחקר וסיכומי הסתכלות על טבעה של ארץ ישראל ובעיותיה החקלאיות יאספו במכון בקביעות, יוכן ויפורסם מפתח ביבליוגרפי בנושאי טבע וחקלאות. לאורך כל שנות קיום המוסד, במיוחד בהנהלת מייסדו ומנהלו הראשון יעקב פלמוני, הדגש על הספרייה היה רב מאוד. כבר ב-1937, שנתיים לאחר הנחת אבן הפינה ושנים לפני פתיחתו של הבית לציבור הרחב, נדרש פלמוני לנושא

"לטפח ולעורר את התעניינות הציבור במדעי הטבע ככלל, ולקדם את הכרת טבע ארצנו בפרט, לאמץ את קשר האדם מישראל אל הטבע, להרבות את דעת החקלאות ולהאדיר את תרבות הכפר בישראל" (תעודה לרישומה של עמותה, ארכיון דגניה א', 01-02-52). המוזיאון מייצג את הטבע כמורשת הבסיסית של האדם בכלל, ושל היהודי השב לארצו בפרט.

על פי גישתו של גורדון הייתה חשיבות עצומה לעבודה עצמה. הוא ראה בה מרכיב מרכזי בריפוי של העם היהודי, כפי שכתב במסה ידועה: "בעבודה לקינו ובעבודה נרפא" (א"ד גורדון, האומה והעבודה, הספרייה הציונית, תשי"ב) חשיבות מיוחדת ייחס א"ד גורדון לעבודה החקלאית, שהייתה ממרכיבי היסוד של האידיאה הציונית. אין להתעלם מן העובדה שחלק מרכזי במשנתו של גורדון אינו מיוצג במוזיאון. על פי פרופ' שפירא במשנתו של גורדון מתבלטת החתירה להיגאלות עצמית כתשתית להיגאלות הלאומית (שפירא 2006). שאלה זו שאלת מעמדו של הפרט מול הקולקטיב, כמו גם שאלת גאולתו של הפרט היא שאלה שאינה מיוצגת במוזיאון כלל.

קיים מתח מסויים בין הגישה שראתה בטיפוח מדעי ומחקר הטבע לבין הגישה שדגלה בטיפוח תורתו המוסרית של גורדון וגרסה שעל בית גורדון להוות גשר בין התורה והעבודה: "העבודה שגורדון נסה להרימה לאבי אבות התפיסה המוסרית, יסוד היסודות של קיום האדם – לא תמיד שלום לה עם התורה. לא תמיד הרמוניה שוררת ביניהן. ... בית זה ישמש כעין סינתזה – סולם מוצב בעבודה וראשו מגיע לתורה" (ניב הקבוצה, שבט תרצ"ה, 76-75).

בהתאם למסמכים הרעיון הראשון להקמת בית גורדון עלה בשנת 1932, במלאת עשר שנים למות א"ד גורדון. באותה שנה הגיע לדגניה א' יעקב פלמוני לאחר שהיה שנים אחדות מורה בנהלל. לפי מנוחה, אשתו של יעקב פלמוני, הוא נקרא על ידי מנהל בית החינוך בדגניה על מנת לנהל את הבית שיבנה לזכרו של גורדון. הקשר בין שני הארועים איננו בהיר דיו, מכל מקום פלמוני הוא שהציע את הפרוגרמה הראשונית של בית גורדון. יתר על כן כבר בנהלל היה פלמוני בעל אוסף של קופסאות חרקים משומרים, אוסף שזכה להכרה מקצועית, של חוקרי טבע שונים.

עושרה של ספריית הבית. הוא גייס ספרים מכל מקום אפשרי ונעזר במערכת קשריו הענפים על מנת להעשיר את הספרייה. (מכתב ליוסף ברץ, 7.4.1937, ארכיון דגניה א', 01-02-52). בסוף שנות החמישים הכילה הספרייה למעלה מ-17,000 כותרים בעברית ובלועזית, והמפתח ביבליוגרפי כלל 56,000 הפניות (ארכיון העבודה, IV 235, 279/2; מסי זמני 883).

בית הנכאת, כפי שנקרא האוסף, כלל שלוש קטגוריות: צמחיה, מצמחי ארץ ישראל; אוסף בעלי חיים, בצורות שימור שונות, ואוסף דומם. על פי פלמוני משנת 1941 גורדון לציבור (1941) הוא כלל כבר כ-1700 פריטי צומח המתחלקים לשלוש מחלקות: אוסף כללי, אוסף ייחודי מבקעת כנרות וצמחי תרבות. אוסף בעלי החיים כלל 16,000 פריטים אם כי לא ברור מה מספר המינים שהכיל. ואילו האוסף המינרולוגי כלל כ-500 יחידות. (פלמוני, י' 1935). "על בית גורדון", בתוך: פלמוני, י', עיונים ורחשי לב, דגניה א': 89-90.

מאז ועד היום

במשך השנים שמאז הקמתו עבר הבית לא מעט שינויים. בשנות השמונים של המאה ה-20, הוחלט להפוך אותו למוזיאון המייצג את בקעת כנרות, האיזור בו שוכן המוזיאון. בהתאם לכך נוספו אוספים, שעיקר עניינם ההתפתחות האנושית באיזור בקעת כנרות, ומהם נאצרו תערוכות חדשות, בחלקן תערוכות קבע וחלקן תערוכות

מתחלפות. מבחינה מוזיאולית ניתן להצביע על שינוי משמעותי ביותר, מתפיסה כלל ארצית, מראייה של בית גורדון כמרכז מידע, לימוד ומחקר ברמה הארצית למוזיאון המדגיש את ייחודו של האיזור בו הוא נמצא. עם זאת עד ימינו משמש בית גורדון בעיקר בית נכאת לטבע ולהתפתחות החקלאות בארץ ישראל, הן בהיבט הספרייתי שלו הן בהיבט האוסף.

חלפו למעלה מ-75 שנה. המוזיאון הראשון בהתיישבות העובדת, חי ונושם. למרות הקשיים הוא מוסיף להוות נדבך משמעותי בהתפתחות התרבותית של החברה הארץ ישראלית, ואבן יסוד חשובה בעולם המוזיאלי שלה.

ד"ר עפרה קינן היא המייסדת ומנהיגת המיזם E-mymuseum.com. מטרת מיזם זה היא ליצור מוזיאונים וירטואליים לקהילות, ארגונים, מוסדות ויחידים. לד"ר עפרה קינן יש רקע אקדמאי נרחב בגיאוגרפיה תרבותית ובשימור מורשת במוזיאונים בכלל ובמוזיאונים וירטואליים בפרט.

במשך כעשור ד"ר קינן הייתה הדירקטור והאוצרת הראשית של בית חיים סטורמן. במהלך כהונתה כדירקטור בית סטורמן, הוצגו יותר מעשרים תערוכות שמשכו מספר רב יחסית של מבקרים, נבנו מספר תכניות חינוכיות, והמוזיאון הפך למרכז ללימוד ולמחקר.

ofra@e-mymuseum.com
www.e-mymuseum.com

חלקת מחוקק – מספר לבסיס נתונים מקוון¹

מטילדה טג'ר

הקדמה

בית הקברות של הר הזיתים הינו בית הקברות היהודי העתיק ביותר והקדוש ביותר, ממוקם על צלע הר הזיתים המערבי, מול צידה הדרומי של חומת העיר העתיקה, כאשר עמק נחל קדרון משמש גבול בין העיר העתיקה לבין בית הקברות.

האמונה בקדושתו של הר הזיתים נמשכת זה מאות רבות, כי, לפי המסורת, היה זה מיקומה האחרון של השכינה לפני עזיבתה בעקבות חורבן בית המקדש

הראשון נבואתו של הנביא זכריה (4: 14) מבשרת כי אחרית הימים תתקיים על הר הזיתים.

מזה עשרות דורות, בית עלמין זה נבחר כמקום קבורה על ידי יהודי ארץ ישראל וכמו כן ע"י יהודים מכל קצווי העולם שהגיעו לעיר הקודש למות ולהיקבר בה.

לפי דברי בריסק ישנן מצבות אחדות מימי התנ"ך והן בנות 3,000 שנה. הנוסע המפורסם, בנימין מטודלה, אשר חצה את הים התיכון, הגיע

1. מאת אשר ליב בריסק. ירושלים 1906-1913.

לירושלים ב-1173. הוא דיווח כיצד הרסו הצלבנים מצבות רבות והשתמשו באבנים כחומר בניין זול. המצב העצוב הזה נמשך במשך הדורות הבאים. זאב וילנאי מצטט² את הספר "שפת אמת", פרי עתו של רבי מ' האגיס אשר כתב ב-1707 כי היה על יהודי ירושלים לשלם סכומים גבוהים לערבים על מנת להבטיח כי לא יחללו ויהרסו את המצבות שעל הר הזיתים.

בין מלחמת השחרור לבין מלחמת ששת הימים (1948-1967), היה הר הזיתים תחת שלטון ירדני. בתקופה זאת, יהודים לא הורשו לבקר את מתיהם בהר וגרוע מכך, אלפי מצבות נהרסו כליל כאשר נבנה בית מלון על פיסגת ההר וכמו כן כביש גישה אל יריחו.

בתחילת המאה ה-20, לקח על עצמו הרב אשר ליב בריסק³ משימה קדושה: לרשום את כל כתובות המצבות שבהר הזיתים. לדברי מנהליהן של שתי חברות קדישא מן הוותיקות בירושלים, החל בריסק את רישומיו מכיפת ההר שכאמור נהרסה בתקופת השלטון הירדני. אך בריסק הלך לעולמו בטרם סיים את המשימה. הוא בכל זאת הצליח לפרסם חמש חוברות כאשר כל אחת מייצגת חלקות אחדות ובמקרים מסוימים העתק של פנקס החברה קדישא. בשנת 1913 חוברו חוברות אלה לספר אחד. שם הספר כשם החוברות: "חלקת מחוקק", הינו ביטוי לקוח מספר דברים (לג: כא) ופירושו מקום קבורתו של המחוקק, דהיינו "מקום קבורתו של משה רבינו".

במשך הדורות, גלי-עד ומצבות, אם בכלל היו, התפוררו ושקעו. כך נוצרו שכבות של מצבות. זאת הסיבה שהמצבה הקדומה ביותר שרשם בריסק היא משנת התכ"ח (1667). אבל יש לציין שישנן אך ורק 6 מצבות מן המאה ה-17. מתוך סך של 8,092, 205 משתייכות למאה ה-18 כאשר 165 מהן מתוארכות משני העשורים האחרונים של המאה ה-18. כ-67% מכלל המצבות הן מן המאה ה-19. אי לכך התקופה המכוסה על ידי רוב המצבות היא 1740-1906 יש עוד להדגיש שרבע מכלל המצבות אינן נושאות לא שם ולא תאריך. אלה הן לרוב מצבות של ילדים קטנים.

מתוך 8,092 המצבות של נשים, גברים וילדים, כ-1500 כתובות מתייחסות לספרדים וכ-6,500 לאשכנזים.

בסיס הנתונים

במטרה לבנות בסיס נתונים⁴ הכולל את כל פרטי המידע הנמצאים ברישומי המצבות, על הצוות היה לקבל מספר החלטות מנחות:

1. בסיס הנתונים ייבנה כקובץ אקסל (Excel) וכמקובל בעריכת בסיס נתונים, כל עמודה תכלול אותו סוג של מידע כגון, שם, משפחה, שם פרטי וכו'.
2. הנוסח האנגלי יהיה מבוסס על התרגום ועל התעתיק⁵ של השמות והמלים.
3. שמות מקומות הלידה ייכתבו בעברית כפי שהם במקור ואילו השמות בלועזית יהיו שמותיהם הנוכחים של ישובים אלה. הוספנו הן בעברית, הן באנגלית את שמות המדינות בהן ממוקמים כיום הישובים האלה.

ניתוח בסיס הנתונים

תוך כדי הפיכת הספר לבסיס הנתונים שנבנה מפרטי המידע המצויים בספר, ניתן לנתח את: הרכב האוכלוסייה הנדונה, זהות הנפטרים, ופרטים על המוות.

1. הרכב האוכלוסייה הנדונה

- 1.1 החלוקה העדתית הינה כדלקמן:
ספרדים – 19%, אשכנזים – 81%.

הרכב האוכלוסייה הוא כדלקמן:

הרכב אוכלוסיית הנפטרים	
נשים	2,437
גברים	2,399
ילדים	3,143
ולדים	113
סה"כ	8,092

מצביעים מספרים אלה על תמותה גבוהה ביותר בין הילדים, לעתים תינוקות לפני ברית המילה.

2. וילנאי, זאב. ירושלים, בירת ישראל. ירושלים, אחיעזר, 1960.
3. צאצא של תלמיד הגאון מוילנה שבא לארץ והתיישב בצפת בשנות העשרים של המאה ה-19 יחד עם תלמידים רבים אחרים.
4. בסיס הנתונים הינו דו-לשוני עברית-אנגלית.
5. חוקי התעתיק הם אלה המקובלים בעולם המדע בישראל לדוגמה: Mordekhai ולא Mordechai או Rakeh ולא Rachel כפי שרבים כותבים מכיוון ש-KH הוא התעתיק של האות כף ו-R התעתיק של האות חיי"ת.

1.2 אוכלוסית הילדים מתחלקת כפי שמראה הטבלה הבא:

עם שם פרטי	סה"כ	
183	1161	בנים
5	26	תאומים בנים
110	800	בנות
4	17	תאומות
	1117	ילדים שמינם לא ניתן
	22	תאומים שמינם לא ניתן
302	3143	סה"כ

מן הטבלה הזאת אנו למדים שנרשם שם של הילדים בפחות מ-10% מכלל הילדים וכמך כן שעבור 40% מכלל הילדים לא צוין מינם.

2. זהות הנפטרים

2.1 הפרטים המזהים את האדם הם: שם משפחה, שם פרטי, שם האב, שם הסב⁶ ומקום לידה.

להלן טבלה המראה את הנתונים עבור הספרדים והאשכנזים הנפטרים.

פריט זהוי	ספרדים	אשכנזים
שם משפחה	90%	17%
שם פרטי	97%	55%
שם האב	8.5%	9%
שם הסב	0%	5.3%
מקום לידה	7%	57.5%

מן הטבלה לעיל אנו למדים כי זהותו של ספרדי נקבעה אך ורק על ידי שם משפחתו ושמו הפרטי.

לעומת זאת, זהותו של אשכנזי נקבעה לרוב בעזרת שמו הפרטי ושם מקום לידתו. לגבי האשכנזים יש לציין כי האחוזים המצביעים על שם פרטי ועל מקום לידה נמוכים, בגלל המספר הרב של ילדים בקבוצה הזאת.

פרטי המידע שלא התאימו לאף מקום אחר הוכנסו לעמודת "הערות". מידע זה הוא מקצוע האדם, או מקצוע אביו, סיבת המוות כגון "יולדת", תאונה ועוד.

2.2 מקום הלידה

מקומות הלידה ניתנו עבור כ-50% מכלל הנפטרים, מספר זה נמוך מכיוון כמעט ולא ניתן מקום לידה "ירושלים" כאשר יש לשער שרבים מאד מן הילדים הנפטרים נולדו בירושלים. עובדה זאת מעוותת את התמונה הכללית.

3. פרטים על המוות

3.1 תאריך הפטירה

תאריכי הפטירה נרשמו כפי שהם במקור, דהיינו לפי הלוח העברי גם בעברית. הוספנו אותם בתעתיק ללועזית ובנוסף נרשמו התאריכים המקבילים בלוח הגרגוריאני.

3.2 מקום הקבורה

מקום הקבורה מצוין בעזרת מספרה או שמה של החלקה, מס' שורה בה ומס' המקום בשורה. כאשר המחבר השתמש בפנקס החברה הקדישא רשום רק מס' החלקה בציון "פנקס החבי' קדישא". מפעם לפעם מצוין כי הנפטר רכש מראש את מקום קבורתו. לעתים רשום כי אדם אשכנזי קבור בחלקת הספרדים. ישנם עוד מקרים בהם שני בני אדם קבורים יחד כגון יולדת והוולד שלה, אב ובנו שנפטרו בהפרש של שעות בודדות ממגפה ועוד.

3.3 סיבת המוות

עבור אחדים רשומה סיבת המוות, הפירוט ניתן בטבלה הבאה. יש הרגשה שסיבת המוות לא נרשמה באופן שיטתי אלא באקראי.

מס'	סיבת המוות
150	נפטרו מזיקנה
14	נפטרו באופן פתאומי
60	נפטרו במגפת אבעבועות שחורות
65	נפטרו לפני ברית המילה
46	נפטרו בלידה
11	נהרג בתאונה (שריפה, טביעה)
13	תינוקות שנחנקו בידי אמהותיהם

סיבת המוות האחרונה "נחנק בידי אמו" הנה נוראה ומפתיעה כאחד. לשם בירור התופעה, נשאל פרופסור לרפואת ילדים. הוא סיפר כי התופעה

6. במקרים לא מועטים רישום פטירת ילד כלל את שם הסב במקום שם האב. יש לשער שתופעה זאת קשורה באמונה תפלה "אב לא יירשם כי שכל את ילדו". בדרך כלל, לא רשום שמם של ילדים אלה.

לסיים, הפיכתו של המידע שבספר "חלקת מחוקק" לבסיס נתונים מקוון בעל מנוע חיפוש הייתה עבודה מסובכת בגלל ריבוי סוגי המידע אך משתלמת. הוא נמצא באתר החברה הגנאלוגית הישראלית באתר: <http://www.isragen.org.il/siteFiles/1/153/4977.asp>

המאגר הזה מהווה מאמץ נוסף של החברה הגנאלוגית הישראלית להגיש מקורות מידע הנוגעים לארץ ישראל לקהל החוקרים את שורשיהם המשפחתיים הן מן הארץ והן מחוץ לארץ.

מטילדה טג'ר היא בעלת תואר MA במדעי הספרנות והמידע מהאוניברסיטה העברית בירושלים, ועוסקת בגנאלוגיה מאז 1986. זה מספר שנים היא מתמחה בגנאלוגיה של הספרדים ועוסקת בבניית אמצעי מחקר עבור תפוצה זאת. עבודותיה האחרונות נמצאות באתר האינטרנט: www.sephardicstudies.org/entrance.html
היא מחברת-שותפה של המדריך *Guidebook for Sephardic and Oriental Genealogical Sources in Israel*. (Avotaynu, 2006)
tagger@actcom.co.il

ידועה בספרות המקצועית מהמאה ה-19. תינוק שנולד עם מום לידה קשה, חוסל בצורה זאת. דבריו של הרופא תואמים את העובדה שהמידע הזה נכתב בצורה גלויה ביותר.

הקשיים בעריכת בסיס הנתונים

1. השימוש הרב בראשי תיבות לא מקובלים שכנראה הומצאו על ידי מחבר הספר. הפיענוח דרש שימוש בספרים רבים ולפעמים גם ב...דמיון.
2. פענוח שמות מקומות הלידה שכתובים בכתב אידי. כאן נעזרנו בשני מקורות מידע:
 - 2.1 Amdur Sack, Sallyann and Gary Mokotoff. *Where Once We Walked*. 2nd ed. Avotaynu, 2002.
 - 2.2 בסיס הנתונים לקהילות יהודיות הנמצא באתר הגיואישיג'ן ב: <http://data.jewishgen.org/wconnect/wc.dll?jg~jgsys~shtetlmaster2>
3. מבחינה טכנית היה קשה לעבוד על קובץ המשתרע על פני 33 עמודות ומעל ל-8,000 שורות.

שלב שני לפרוייקט גלי-עד לקהילות שנכחדו (MVC)

אלן סטפק

בעדן, בבית העלמין בחולון. מארגני פרוייקט ה-MVC הסיקו שיש צו אתי לכלול גלי-עד לפוגרומים אחרים בהם נרצחו יהודים בשל דתם.

בזמן האחרון ההנהלה של החברה החליטה להוסיף את נתוני ה-MVC למפתח רשומות ארץ ישראל (EIRI) באתר החברה. ניתן למצוא את הקישור www.isragen.org.il/siteFiles/1/473/5806.asp. כהכנה לקראת השלב השני של ה-MVC עשיתי ביקורת של הפרוייקט כולו, כדי לבדוק שוב את נכונות הנתונים, במטרה שהכל יהיה הכי מדויק ונכון שאפשר. בין התיקונים היתה הנטייה שלי להשתמש באיות רוסי במקום אוקראיני לשמות ערים באלף-בית הלטיני. לכן ישנם שינויים רבים מאז שלב א'. במרבית המקרים, הוספנו קווי רוחב ואורך בנוסף לפרטים אחרים על מיקום העיירה, מה שמוסיף דיוק לנתונים.

לפני שש שנים, מתנדבים מהחברה הישראלית לגנאלוגיה (החברה) התחילו לתעד מצבות בישראל לקהילות שנהרסו בשואה. הפרוייקט נודע בשם "גלי-עדים לקהילות שנכחדו" (MVC). פרויקט זה הושלם כהכנה לכנס הגנאלוגיה השנתי שהתקיים בירושלים ב-2004, ונכלל בתקליטור שחולק למשתתפים. המידע שלוקט לכל מקרה כולל לכל הפחות צילום של המצבה ותאור מיקום העיירה. בין העיירות והכפרים בפרוייקט, רק אחדים בלבד לא אותרו.

בין המצבות שתועדו בשלב הראשון היו בעיקר מצבות שנמצאות בבתי עלמין בארץ. גם בית ווהלין בגבעתיים נכלל. בנוסף, חברים בחברה מכל רחבי הארץ שלחו צילומים ונתונים ממצבות במקומות מגוריהם. בפרוייקט כלולים גלי-עד לפוגרומים שבוצעו נגד קהילות יהודיות בכל העולם. זה התחיל כאשר צוות הפרוייקט מצא גלי-עד לפוגרומים שבוצעו

אנשים, ביד ושם ישלח לנו תמונות של מצבות עליהן מוזכרות קהילות – כאשר אנשיו בודקים בתי כנסת ומבני ציבור בישראל.

אם נדמה לך שמצאת טעות בזיהוי עיירה, או את/ה יכול לתת לנו נתונים על מקום של אחת מאלה שלא מצאנו, נא ליידע אותנו, בכדי שנוכל לתקן את מסד הנתונים. אם ידוע לך על מצבה מכל סוג שלא נכלל בפרויקט, את/ה מוזמן לשלוח אלינו תמונות, כולל תאור מלא של הנתונים שמופיעים על המצבה אל: webmaster@isragen.org.il. שלב ב' הוא אפשרי בזכות מתנדבים מרחבי הארץ.

הלן סטפאק (גולדנברג) גדלה בהנטינגטון, אינדיאנה, ארה"ב. אחרי שהוסמכה על ידי אוניברסיטת וויסקונסין, מדיסון, היא עלתה לארץ בספטמבר 1969. הלן עסקה בחקר אבותיה מפינסק ברוס, (רוטנבורג אן דר פולדה) גרמניה (ובארה"ב החל מ-1854), אוקראינה, ליטא ופולין החל מ-1995. במשפחתה מופיעים שמות המשפחה הבאים: ברן, פוסיניצקי, וורטן, גוטהלף, קרוקשטיין, קלוטס וקלינג. היא תרגמה חומרים מהאינטרנט, כותבת ספרי משפחה, וכתבה מאמרים על נושאים גנאלוגיים. היא נשואה לצבי, אם לשלושה וסבתא לשניים.

היתרון בזה שהפרויקט נמצא באינטרנט, כמובן, הוא שעכשיו יש לנו את היכולת: לתקן טעויות שאולי יתגלו בזיהוי עיירות, וגם להוסיף מצבות חדשות כשיביאו אותן לתשומת לבינו.

בין התוספות לשלב ב', ישנו תיעוד העיירות בבית מארמרוס בתל אביב. קרוב ל-160 עיירות כלולות בתוספת זו. הוא הוכן כבר ב-2004, אבל הנתונים לא היו מוכנים בזמן לתקליטור שחולק אז בכנס. יש לנו תכניות להוסיף מצבות מתוך יערות הקדושים של קרן קיימת לישראל, ומכל מקום אחר בארץ. כרגע ישנן בסך הכל כ-1600 קהילות מתועדות בפרויקט – אבל מספר זה כולל קהילות רבות שמתועדות במקומות שונים בארץ.

כחלק משלב ב' של ה-MVC, מסד הנתונים יוגדל לכלול בתי כנסת לזכרה של קהילה, כרזות על קירות בתי כנסת ומבנים אחרים, וכל מצבה בישראל לקהילה יהודית כלשהיא ברחבי העולם. התוספת האחרונה היא שמות רחוב וככרות בישראל.

החברה הגנאלוגית הישראלית משתפת פעולה עם "יד ושם" ומחלקים אינפורמציה בינינו. חג"י שלחה ליד השם רשימת מצבות עליהן מצאנו שמות

פרופסור ג'רלד לי אסטרסון ז"ל (1927-2009)

לאה והוא עברו לרעננה, ואז הוא התחיל להקדיש את כל זמנו לעבודתו על גנאלוגיה.

הוא היה אדם חם ואציל, אהוב על כולם: משפחתו, הסטודנטים שלו, חבריו, וגנאלוגים מכל העולם. הוא היה לבבי וסייע לכל מי שפנה אליו לעצה. למרות שגירי היה חוקר נלהב של שורשי משפחתו, תרומתו הגדולה הייתה לגנאלוגיה היהודית הבינלאומית עם מאגר המידע של השמות הפרטיים שלו המקושר לאתר jewishgen.org. כמעט ואין חוקר שלא נעזר במאגר מידע זה הרבה פעמים. בנוסף לנתנית רקע תיעודי יהודי על השימוש בשמות פרטיים, הוא מאפשר לגנאלוגים לגלות את כל השמות היהודיים והמקומיים האלטרנטיביים בהם יכלו האבות להשתמש באירופה ובארץ הגירתם החדשה.

למרות שגירי כבר לא איתנו, תרומתו העצומה למחקר הגנאלוגי היהודי תישאר איתנו לעד.

הוא השאיר אחריו את אשתו – לאה, בנו – אברהם, בתו רננה, חמישה נכדים ושלושה נינים.

ג'רלד (ג'רי) אסטרסון, היוצר של מאגר המידע של השמות היהודיים באתר JewishGen.org, נפטר בישראל ב-22 במאי, 2009, ונקבר ברעננה. ג'רי נולד בבולטימור, מרילנד, לאנה מרקוס מבייסגולה, ליטא ולעקב אסטרסון מברדיצ'ב, אוקראינה. ג'רי היה נשוי ללאה היל, גם היא ילידת בולטימור.

ג'רי קיבל תואר ראשון בהנדסת כימיה ודוקטורט בהנדסת חשמל מאוניברסיטת ג'ונס הופקינס בבולטימור. למשך מספר שנים הוא שימש כפרופסור להנדסה כימית באוניברסיטת וושינגטון בסנט לואיס, מיזורי.

ב-1975, במהלך שנת שבתון, ג'רי ולאה הגיעו לאוניברסיטה העברית כמרצים מן החוץ לכימיה מעשית. הקדימו אותם לישראל בנם ובתם, שהיו בשנות העשרה המאוחרות שלהם. לאחר שנה ג'רי הוזמן להצטרף לפקולטה ואז גם הייתה העלייה שלהם. הוא המשיך בקריירה האקדמאית שלו כפרופסור לכימיה מעשית ומנהל תכנית האב של האוניברסיטה העברית בירושלים. בעת הפרישה,

הודעות

ספר זכרון מקוון עבור קורבנות הסוציאליזם הבינלאומי באוניברסיטת וינה 1938

<http://gedenkbuch.univie.ac.at/index.php?&L=2>

מאגר מידע מקוון זה "ספר זכרון מקוון עבור קורבנות הסוציאליזם הבינלאומי באוניברסיטת וינה 1938" – פורסם ב־2009 – כולל בקירוב 2,200 שמות וביוגרפיות של חברי אוניברסיטה אשר פוטרו או גורשו ו/או נרצחו בשל סיבות "גזעיות" ו/או "פוליטיות" – פרופסורים ומרצים שפוטרו, סטודנטים ובוגרים שהורחקו ואשר מכתבי ההמלצה שלהם הפכו ללא תקפים (בכל המדינות ממלכת הבסבורג לשעבר, מלבד אוסטריה גם פולין, צ'כוסלובקיה, הונגריה...).

תהליך המחקר עודנו נמשך ואלו המעורבים מקווים לגלות עוד שמות של קורבנות נשכחים של הסוציאליזם הבינלאומי, אשר יקחו את מקומם בין חבריהם במאגר המידע המקוון. צוות הפרוייקט יודה מאוד עבור כל מידע או הפנייה רלוונטיים gedenkbuch@univie.ac.at.

חדש באתר החברה הגנאלוגית הישראלית

- חדש – מפקד האוכלוסייה של תל-אביב בשנת 1915 בפינת החברים
<http://www.isragen.org.il/siteFiles/13/73/5949.asp>
- חדש – מפקד האוכלוסייה מאוחדת של תל-אביב פתח-תקווה בשנת 1922-1923 בפינת החברים
<http://www.isragen.org.il/siteFiles/13/73/5949.asp>
- חדש – הרחבת המאגר של אנדרטאות לזכר קהילות שנכחדו
<http://www.isragen.org.il/siteFiles/13/232/6164.asp>
- חדש – מנוע חיפוש לפנקס כתובות של תושבי רחביה, תרצ"ז-1937
- חדש – מאגר של בעלי רישיונות לעסוק במקצועות רפואיים בתקופת המנדט בפינת החברים
<http://www.isragen.org.il/siteFiles/13/73/5949.asp>
- כדי להתנדב לפרוייקט אנא צרו קשר דרך webmaster@isragen.org.il

האזור לחיפוש קרובים

חיפוש קרובים בישראל

1. ננסי דיאמונד [lnkdiamond@yahoo.com] מחפשת את **Dashut, Krupik, Bassof/Basof**.
שרשרת הדורות פתחה בפרוייקט חדש, "המדור לחיפוש קרובים של שרשרת הדורות".
2. רות קורשנר [lruthkur@verizon.net] מחפשת את **Kurschner** מוינה.
אם יש לכם קרובי משפחה שאתם מחפשים, אנא שלחו אלינו את שמם ואת כל המידע שיש לכם, ואנו נפרסם את בקשת החיפוש שלכם. מטרת הפרוייקט הזה היא לספק לחוקרים דרך חדשה לחפש את קרוביהם בישראל. אנא שלחו את בקשותיכם לדואר אלקטרוני: rose.sharsheret@gmail.com
3. דוריס נאבל [madame@comcast.net] מחפשת את **שלמה כץ**, חיפה.
4. אן הלצנר [hjhelzner@hotmail.com] מחפשת את **Brandstaetter Brandstatter/Brandstadter**.
האנשים הבאים מחפשים את קרוביהם בישראל:

Vitalli Algaze שנולד בערך ב-1884 בקונסטנטינופול, טורקיה, היגר לארה"ב באוגוסט 1909; Isak Algaze שנולד בערך ב-1887 בקונסטנטינופול, טורקיה, היגר לארה"ב במאי 1910; Moische "Muisse" Algaze שנולד בערך ב-1895 בקונסטנטינופול, היגר לארצות הברית בפברואר 1911.

נאמר לנו שהיו עוד כמה אחים, אך לא ידוע עליהם כמעט דבר. אחת המסורות אומרת שאחד האחים נקרא דוד (או ניסים) והיגר לישראל מפני שהוא לא הורשה להיכנס לארצות הברית. מסתבר שהייתה לו רגל (או כף רגל?) שלא הייתה מאפשרת לו להתקבל על ידי רשות ההגירה האמריקאית.

סבתי, אנה, היתה Brandstaetter. היא נולדה ביאלסו, גליציה עם משפחה גם בקרקוב וורשה. שם אביה היה Wolf ושם אמה היה Jente. אחותה, Lifcia Brandstaetter Fischer בווינה ומתה בשואה. אומרים שבן דוד אחד הצליח להמלט לאי מאן. יהיה נפלא למצוא ניצול. המידע שיש בידך נכון ואת יכולה לשתף את האימייל שלי. שוב תודה, עם ברכותיי הכנות.

5. ברברה אלגייז, לוס אנג'לס, קליפורניה [Algaze@ca.rr.com] מחפשת את משפחת Algaze בישראל. משפחת Algaze שלנו מקורה באיסטנבול, טורקיה. היא כוללת שלושה אחים שהיגרו לארה"ב. הם היו:

חזרות מארכיון בישראל

ארכיון העיר ירושלים פלורה אביטל ואפרים לוי

להלן כמות החומר הארכיוני לפי קבוצות סיווג:

קבוצה א': חטיבות

(כולל חטיבות העירייה וארכיונים מוסדיים, בתי ספר שכונות, ארכיונים אישיים, תעודות בודדות, פרסומי עירייה) – סה"כ: 5,000 מטר רץ.

קבוצה ב': אוספים

כמות משוערת ביחידות של האוספים (חלקם על פי חישובים משנת 1998):

2,200	פרסומים, דברי דפוס ועיתונות
55,000	מודעות וכרוזים
5,000	חפצים ומתנות
5,000	מפות
6,000	ספריה
55,000	תצלומים
600,000	תשלילים
728,2000	סה"כ

כללי

הארכיון ההיסטורי של עיריית ירושלים מתמחה באיסוף מידע אודות העיר, אתריה, אוצרותיה ומוסדות השלטון שלה, החל מאמצע המאה ה-19. כמו כן עוסק במיונו, בשימורו ובהעמדתו לעיון הציבור.

הארכיון משרת חוקרים ואנשי אקדמיה בארץ ובעולם, וכמובן את אזרחי הבירה הנוזקים מעת לעת למסמכים הנשמרים בין כתליו בלבד.

מה בארכיון?

רשומות העירייה; ארכיונים אישיים; תצלומים (כרגע לשימוש פנימי בלבד); חומר אור-קולי; תיקי בניין; פרסומי עירייה; רשומות בתי ספר שנסגרו; ספרים; כתבי עת; מפות; חפצים – מדליות; תצוגות מתחלפות.

בארכיון רשומים למעלה מ-12,000 מיכלים. אם נוסיף לכך מיכלים לא רשומים וחומר אחר בתפוזרת שלא מקוטלג, נגיע לכ-20,000 מיכלים (כ-6,666 מטר רץ מדף).

סוגי החומר המצויים בארכיון: תיקים, תצלומים, ספרים, מפות ותוכניות, מודעות כרזות וכרוזים, חפצים.

ארכיון העיר ירושלים הוקם בשנת 1963 נדד במקומות שונים בעיר עד למשכנו הקבוע היום בכתובת:
 כיכר ספרא 1 (בניין ראשי קומה 0), ת"ד 775, ירושלים, 91007.
 טל' 02-6297899, פקס 02-6296687.

הארכיון פתוח לציבור בימים א', ג', ה' בשעות 10:00-13:00

פרטים נוספים כגון רשימת החטיבות והאוספים, ניתן לראות בחיפוש באתר עיריית ירושלים: www.jerusalem.muni.il

מאמרים על ארכיון העיר:

1. ארכיון העיר – עיריית ירושלים, מאמר של יוחנן כהן-ישר, שפורסם ב-"Ariel", 1994 (עותק מהמאמר מצוי בארכיון העיר).
2. ארכיון העיר ירושלים, מאמר של מנחם לוי, "קתדרה" לתולדות ארץ ישראל וישובה, תשרי תשנ"ג, ספטמבר 1992.

להלן רשימה חלקית של **מקורות גנאלוגיים** המצויים בארכיון העיר, שהוכנה בסיועו של מר אפרים לוי.

בארכיון קיים תיעוד נרחב שנאסף מבתי ספר בירושלים שנסגרו ונשמרים בארכיון. רשימות התלמידים והתעודות המצויות בארכיון מאפשרות לתת אישורי לימודים לתושבי ירושלים שאיבדו מסמכי סיום בית ספר יסודי או תיכון.

בארכיון מצויים אוספים חשובים של מוסדות וארגונים שונים שהבולט ביניהם הוא הארכיון ההיסטורי של ועד עדת הספרדים בירושלים.

הארכיון הוא שריד של ארכיון גדול שהקיף תקופה בת מאות שנים, מאז ראשית קיומה של עדת הספרדים בירושלים. הוא כולל, בין השאר, חומר בעל ערך היסטורי גנאלוגי.

אוספי הארכיון עומדים לרשות הציבור, לעיון בלבד במקום המיועד לכך.

החומר המיועד לשמירה לצמיתות שמקורו בעירייה, עומד לרשות הציבור רק עם תום 20 שנה מיצירתו. פרוטוקולים של מועצת העיר וועדותיה הפתוחות לציבור וכן פרסומים מטעם העירייה חשופים לעיון.

ישנם אוספים פרטיים הסגורים לעיון לתקופות שונות בהתאם להסכמי ההפקדה שלהם.

ניתן לצלם מסמכים היסטוריים במכונת צילום הממוקמת בחדר העיון או לחילופין לסרוק באופן עצמאי ואו לצלם במצלמה דיגיטאלית פרטית.

נושא/ תאור	מיקום	הערות
פנקס כתובות של עדת הספרדים בירושלים בין השנים תרנ"ג-תשי"א (1893-1951)	מיכל 6277 ופנקסי המשך – מיכל 6279, מסי' זמני 1000	בו מפורטים שמות החתנים והכלות, הוריהם, סכום הכתובה ותאריך הנישואין.
פנקס הנפטרים של עדת הספרדים הטמונים בבית הקברות בהר הזיתים ובבית הקברות סמבוסקי" מהשנים תרס"ט-תשי"ח (1909-1948)	בחלקו מפוענח וכרוך בתהליך עבודה עדיין לא פתוח לעיון הציבור	בו מפורט שם הנפטר ותאריך פטירתו (לעיתים רשום הגיל ושם האב). הפנקסים הללו רשומים בכתב יד ("חצי קולמוס") וחלק מהם פוענח במרוצת השנים לכתב רגיל על ידי מר אפרים לוי.
תיקים של אישים ושד"רים וע"ס	מיכל 6282	בהם מרוכזות התכתבויות נרחבות עם מוסדות הועד.
פנקס בחירות, רשימות בוחרים, ועד הקהילה	4605-9	
פנקס רישום הנישואין, 1918-1928, ועד העיר	תא 4657	
רישום עלייה – תעודות, ועד העיר	מיכל 4555, 4549, 4550 ועוד	
מושב זקנים מאוחד 1909 ואילך	פנקס נפטרים – תא 8183	
מושב זקנים מאוחד 1896-1911	פנקס החוסים – תא 8182, תא 8184	

נושא/ תאור	מיקום	הערות
פנקס נפטרים של תורמים – בית הזקנים והזקנות הכללי (הספרדי)	מיכל 2749	
ספר המתים, משנת תר"ם – תרס"ד? 1880-...		פנקס מפואר בכתב יד
מפקד יהודי א"י מונטיפיורי 1839	ספר – (9)312	
מפקדי מונטיפיורי 1875-1854	מיכל 507	
מפקדי מונטיפיורי 1866	תא 8006	
רשימות פליטי חברון 1925	מיכל 1-326	מעזבון דוד אבישר
רשימות פליטי חברון	מיכל 2996	מאוסף צביה סמונוב
רשימה כללית של יהודי ירושלים הבוגרים 1928	מקור – מיכל 4610, נכרך בספר (שני כרכים) – J312	מגיל 18 לפי הא"ב, מטעם ועד העיר ליהודי ירושלים
פנקס הבוגרים של כנסת ישראל בירושלים (פנקס שני תש"ב)	115.312 (9) – כרוך בספר	נערך על יסוד מפקד האוכלוסייה העברית בירושלים באלול תרצ"ט
דוחות שנתיים 1897-1913, משגב לדך	מיכל 284	
פנקס רשימות לילדות, משגב לדך	מיכל 60-140	מאוסף יהודית מיוחס לוי
חשבון המגבית, בית חינוך עיוורים	מיכל 422	
דו"ח בית חינוך יתומים	מיכל 403	
רשימה של הספרדים לבחירות 1926		
פנקס רישום נפוסים, וע"ס – העיר העתיקה	מיכל 6281	מס' זמני – 1044 פנקסי רישום נפקדים של קהילות הספרדים בירושלים. ברשימות אלה כלולים שמות אבות המשפחות וילדיהן, כולל תאריכי לידה המסווגים, לפי שכונות
פנקס רישום נפוסים, וע"ס – מזכרת	מיכל 6281	מס' זמני 1043 – כני"ל
פנקס חברי העדה	מיכל 6281	מס' זמני 1045
ספר הבוגרים של תחכמוני 1942		
רשימת תלמידים חדשים, תחכמוני	תא 8199	תרפ"ז-תשכ"א 1927-1961
פנקס האורחים של ועד בית הכרם, עם חתימות של אנשים ידועים	תא 8202 א'	
פנקס רשימות תלמידים, בית ספר למל	תא 8200	תרצ"ד-ת"ש 1934-1940
רשימות תושבים, אוסף הישוב הישן 1902-...	מיכלים: 2-27	רשימות שונות כגון: משלמי מס הצבא; רשימת החכמים מעדת האשכנזים; רשימת גברים תושבי העיר; כולל אוגרון: "ספר המקנה" של בתי "נחלת צבי", רשימת רוכשי הבתים של הכולל, תרס"ד ועוד

פלורה אביטל ניהלה בעבר את הארכיון במשך כשלוש שנים, לאחר פרישתו של מר מנחם לוי, המנהל הקודם של הארכיון. היא משמשת היום כסגנית מנהל ארכיון העיר ומטפלת בכל העניינים המקצועיים של הארכיון ובתפעול השוטף של הארכיון, ובעיקר בהפיכתו לארכיון ממוחשב.

בתולדות היישוב בארץ ישראל וקהילות יהודיות בגולה ורכש ניסיון רב בגנאלוגיה יהודית. אפרים ידוע כמומחה בפענוח כתבי יד עתיקים, ועוסק גם בקטלוג הארכיון ההיסטורי של ועד עדת הספרדים בירושלים, שמופקד בארכיון העיר ירושלים. במסגרת זו הוא נותן ייעוץ והכוונה לחוקרים ולמתעניינים בנושאי חקר משפחות ובנושאים מגוונים אחרים.

אפרים לוי הוא בעל השכלה תורנית עם ידע נרחב

לק את האומחה

ג'ורדן אוסלנדר :

הונגריה לשעבר הכוללת את סלובקיה העכשווית, חלקים מאוסטריה, קרואטיה טרנסילבניה, סלובניה, סרביה וטרנסקרפטיה במערב אוקראינה

שאלה: אני עומד להתחיל את חקר המשפחה שלי ואמרו לי שהמשפחה שלי באה מההרים הקרפטיים. היכן הרים אלה? האם תוכל לספר לי על ההיסטוריה של ההרים האלה, חילופי גבולות ושמות מקומות? כמתחיל בתחום זה, האם תוכל להציע כיצד להתחיל את המחקר שלי?

תשובה: מחוץ לערים הגדולות, הריכוז הגדול ביותר של יהודים בממלכת הונגריה היה באזור הקרפטי הצפוני ביותר, הידוע גם בתור פלבדק, הונגריה עילית, שעכשיו חופפת למזרח הרפובליקה הסלבית, מערב אוקראינה וצפון טרנסילבניה.

רוב המיקומים באזור זה נודעו בעזרת מספר שמות: השמות ההונגריים הרשמיים שלהם, כמו גם הגרמניים, הרומניים, הסלובקיים ואפילו השמות הפולנים והיידיים. שמות רשמיים שונו עם המשך השלטון מאוסטרו-הונגרי לציכוסלובקי ורומני ב-1918 לרוסי ב-1945 ואוקראינה הפוסט-קומוניסטית.

כמו עם האימפריה ההונגרית, רשומות יהודיות נשמרו בנפרד לפני הרישום האזרחי הגלובלי ב-1895. כמעט 200 ספרים יהודיים מחזיקים רישומים חיוניים לאזור, אלו תועדו לא על ידי שכונות יחידות אלא ב"איחסוני אזור" מרוכזים בערים. הארכיונים האזוריים הסלובקיים היורשים בפרסנוב, קוסיץ' כמו גם הארכיונים האוקראינים באזורוד ירשו את המערכת ההונגרית הישנה. כתוצאה מכך, עדיין ישנם מסמכים סלובקיים באוקראינה ולהפך.

בעוד הארכיונים הסלובקיים הם ידידותיים למשתמש בבקשות למחקר, האוקראינים לא כל כך ששים לעזור. למרות זאת הספרייה המורמונית להיסטוריה משפחתית התקדמה מעט באזור. המשאבים הנגישים עבור טרנסקרפטיה נמצאים במאגר המידה הכל-הונגרי באתר JewishGen.org. קריטי לדעת את השם הנוכחי והקודם של עיר האבות שלך, ישנם מספר משאבים לכך. כדי לפתור את הבעיה של השגת מספר מרובה של מפתחות מקומות שוטפים ובני זמנו, קיבצתי את המידע בכרך אחד, מפתח מקומות גנאלוגי של ממלכת הונגריה, הזמין ברוב הספריות הגנאלוגיות, או לקניה באמזון. קום

כתובות שימושיות:

SLOVAK NATIONAL ARCHIVES

Slovensky narodny archiv

Drotarska cesta 42

817 01 Bratislava, SLOVAK REPUBLIC

(+ 421 2 672 981 11; 628 011 78, -81, -83, -85

fax: + 421 2 628 012 47

e-mail: archiv@sna.vs.sk

internet: www.civil.gov.sk/snarchiv

ארכיוני מדינה אזוריים סלובקיים:

Státny oblastny archiv v Bratislava Krizkova ul c. 7

811 04 Bratislava, SLOVAK REPUBLIC

אם האזור אינו ידוע, השתמשו בכתובת זו.

גירדן אוסלנדר הוא גנאלוג מקצועי היושב בניו יורק, מרצה ומומחה. מאז 1982 הוא שוקד על היסטוריות של נדל"ן, חיפושי קניין בנוסף לגנאלוגיה, ברחבי ארה"ב, אירופה וישראל. גירדן תרגם, יצר ופרסם מפתח לרשומות חיוניות במערכת ארכיוני המדינה הסלובקיים, והשלים תרגום אלפביתי של "Magyaroszag Helsegneutara", מפתח של הונגריה בשנת 1887.

קוסיץ':

Státny oblastny archiv v Kosiciach ul. J. Bacika c. 1.
014 56 Kosice, SLOVAK REPUBLIC

פרסוב:

Státny oblastny archiv v Presove Hlvaná ul. c. 137.
080 01 Presov, SLOVAK REPUBLIC

בריל ביילסון:

קבוצת ההתעניינות המיוחדת של הגנאלוגיה היהודית הדרום אפריקאית (SA-SIG)

בעבור נתוני קבורה, בית דין, משרד הרב הראשי בעבור נתוני נישואין ונתונים אחרים.

המחקר מתמקד במיקום מהם נבעו המשפחות (בעיקר ליטא, לטביה וביילרוס), דפוסי הגירה לדרום אפריקה, היכן משפחות התיישבו לראשונה, הקשר לקהילות הגבול הלא יהודיות, תזוזות מאוחרות יותר, יחסי-פנים משפחתיים ומקומות אליהם הם היגרו.

החשיבה מאחורי תחילת ההגירה היהודית ופרויקט הגנאלוגיה היא כפולה: למפות את כל ההיסטוריה של ההגירה היהודית לדרום אפריקה במטרה לספק נתונים מוסמכים ומקיפים. ניתן למצוא את האתר בכתובת:

http://chrysalis.its.uct.ac.za/CGI/cgi_Rootweb.exe

אתר שעוזר מאוד המחקר אחר משפחה בארכיונים הדרום אפריקאיים הוא:

<http://www.national.archives.gov.za>

לאחר פתיחת האתר, לחצו על מערכת איתור המידע הארכיוני הלאומי הממוחשב ומלאו את מנוע החיפוש שלהם בכל המאגרים הארכיוניים.

בריל ביילסון נולדה להורים ממוצא ליטאי ואנגלי. היא למדה בדרום אפריקה; הייתה פעילה בתנועת הבונים הצעירים ובאה להתיישב בישראל עם בעלה וילדיה ב-1977. בריל פעילה מאוד ב-SA-SIG בישראל מ-1999, בתחילה כעורכת העלון הרבעוני שלה וכעת כמתאמת של הקבוצה בישראל.

ניתן למצוא את קבוצת ההתעניינות המיוחדת של הגנאלוגיה היהודית הדרום אפריקאית (SA-SIG) להיסטוריה משפחתית וגנאלוגיה המתייחסת לקהילות של דרום אפריקה, לסוטו (בסוטולנד), בוטסוואנה (בהולנד), זימבבווה (דרום רודזיה), זמביה (צפון רודזיה), סוויילנד, מוזמביק וקונגו הבלגית לשעבר באתר:

<http://www.jewishgen.org/safrica>

רישום (חינם) קבוצת הדיון היומית של ה-SA-SIG ניתן למצוא באתר: <http://www.jewishgen.org/safrica/subprimer.htm>

עלון רבעוני ומידע מפורסמים כמהדורה מודפסת וגם זמינה באתר:

<http://www.jewishgen.org/SAfrica/newsletter/index.htm>

המרכז הדרום אפריקאי להגירה יהודית ולימודי גנאלוגיה

מרכז זה הוא תחת המטרייה של מכון יצחק גיסי קפלן ללימודי יהדות באוניברסיטת קייפ טאון. זה היה המרכז האקדמי העולמי הראשון החוקר לימודי יהדות וגנאלוגיה. פרויקט זה משולב באופן דיסציפלינרי באוניברסיטת קייפ טאון ויש לו שיתוף פעולה קרוב עם המרכז למחקר חברתי באוניברסיטת קייפ טאון.

סטודנטים וחוקרים עוסקים בהכנסת נתונים ומחקר ומתאמים עם הארכיונים של מועצת הסגנים היהודיים של דרום אפריקה; פרויקט קהילות הספר בדרום אפריקה, החברא קדישא

סקירת ספרים

מוות וקבורה, ופענוח של מצבות (הטקסט העברי עם התעתיק מאוד שימושי).

קטעים נוספים הם על ההיסטוריה המשפחתית המתרחבת, יהודים בכוחות המזוינים וכיצד להשיג את הרשומות האלו ושמות יהודיים ותבניות נתינת שמות.

תחומי מחקר יוצאים מן הכלל אשר הינם שימושיים לחוקרים לא יהודיים הם הפרקים על מקצוע הרפואה ושלטי האצולות.

תחומים שימושיים היותר הם הקשרים האנגליים והקשרים מעבר לים. למרבה הצער האחרון משמיט את הקריביים ואמריקה הלטינית, אך זה לא מפחית מהשימושיות שלהם.

הספר מסתיים בחקר מקרים שימושיים המבוססים סביב אבותיה שלה.

מכל מקום, פרסום אטרקטיבי וקומפקטי זה ערוך ומאזיר בצורה טובה ביותר. ההפניות בו מדויקות והביבליוגרפיה למרות שהיא תמציתית, הינה שימושית ביותר.

בהחלט אין פרסום עכשווי שווה ערך בבריטניה. אני לא מהסס להמליץ עליו לכל מי שיש לו אפילו עניין מרוחק ביותר בנושא.

סול איסרוף הוא סגן הנשיא בדימוס של החברה הגנאלוגית של בריטניה ואחד ממייסדי. הוא חבר בוועד המנהל של JewishGen; אחד ממייסדי קבוצת הדיון של דרום אפריקה; מנהל פרויקטים של מרכז ההגירה ולימודי גנאלוגיה השייך למרכז ללימודי יהדות על שם יצחק וגסי קפלן, באוניברסיטת קייפטאון, דרום אפריקה.

סקירה מאת: סול איסרוף

להתחקות אחר אבותיך היהודיים – מדריך להיסטוריונים משפחתיים מאת רוזמרי וונזרול

ISBN 9781844157884

פורסם על ידי הוצאת Pen and Sword

<http://www.pen-and-sword.co.uk>

זהו ספר מצוין המתאים לחוקרים מתחילים וליותר מתקדמים בתחום הגנאלוגיה היהודית וההיסטוריה המשפחתית המתפתח במהרה.

רוזמרי וונזרול שיפרה את והוסיפה אל הפרסומים הקודמים שלה, הכוללים את המדריך למתחילים לגנאלוגיה יהודית בבריטניה, משאבים גנאלוגיים בבית היהודי, אבות יהודיים: מדריך לארגון רשומות ההיסטוריה המשפחתית שלך, מדריך לקריאת הקדשות ומסמכים בעברית וכתבים אחרים.

היא מתחילה עם היסטוריה חברתית קצרה של היהודים באנגליה, ועוסקת בלונדון, האיסט אנד והמחוזות. קשה להקיף סיכום מסוג זה, אך רוזמרי הצליחה להפוך את הנושא למלא-חיים ומאוד רלבנטי לקטעים הבאים אחר כך. הפרקים הבאים עוסקים בתכליתיות; כיצד להתחיל, כיצד לשרטט עצי משפחה ולהשתמש בתוכנות גנאלוגיות כדי לעשות זאת, מגוון קישורי אינטרנט ואז הם ממשיכים לארכיונים ספציפיים, משרדי רשומות ציבוריות, ספריות ומוזיאונים בהם יש גם רשומות כלליות ורשומות יהודיות.

הפרקים העוקבים הם על הפרטים הקטנים והיחודיים של רשומות נישואין וגירושין, רשומות

כתבי עת גנאלוגיים זרים

סיכמה: מטילדה טג'ר

אישה החיה בעיר קטנה בלגיה ובידה תצלום של סבה שלא הכירה. הדבר היחידי שסיפרו הוא שהוא נולד בתורכיה והיה יהודי. הוא נפטר בפתאומיות בגיל 44, והשאיר אחריו רעה בלגית לא יהודיה ושלושה ילדים. אביה של סוניה היה אז בן שש שנים.

ETSI, Vol. 11, No. 43, Décembre 2008

החוברת פותחת במאמר ארוך ומפורט מפרי עטה של סוניה ואנשטנקיסטה-בילה (Sonja Vansteenkiste-Bilé) על גילוי שורשיה המשפחתיים באיזמיר שבתורכיה. בסיפור של

גילוי תעודה בין הניירת שהשאיר אביה הפך לכדור שלג. התעודה היתה הצהרה מטעם הנציגות הדיפלומטית של מלך ספרד בבלגיה, בו אושר כי ליאון בילה [הסבא] הוא יהודי שנולד באיזמיר ב-1882 ושבהיותו מגולי ספרד היהודיים, היה בעל חסות ספרדית.

מכאן החל משא חיפושים מטורף שכלל אתרים לגנאלוגיה ספרדית, הגיאישגין, הארכיון המלכותי של בלגיה, עזרה מלורנס שנסור-חזן (Laurence Abensur-Hazan), עורכת יעצי ומהרב דב כהן ממכון בן צבי ועוד. הודות לכל אלה ולאחר מחקר אינטנסיבי של שמונה חודשים בלבד, הצליחה סוניה לאתר את ארבע האחיות ואת אחיו של הסבא ליאון, וכמו כן ארבע דורות אחרונות עד 1750.

כתבה העורכת לורנס אבנצור – חזן מאמר עך רציחות יהודים באיזור העיר פאס (Fes) שבמרקו במאה ה-19. בתקופה הזאת ארעו רציחות יהודים ברחבי המדינה. חלק מאירועים טרגים אלה דווחו בבולטין של חברת כ"ח ובתעודות השומות בארכיון שלה. לעתים רחוקות נתפסו הרוצחים גם כאשר הקורבנות היו בעלי חסות אחת מן המדינות האירופאיות. המחברת הצליחה להרכיב רשימה מפורטת של 45 קורבנות שנרצחו בין השנים 1864-1888.

במאמר נוסף כותבת העורכת על מצבם של יהודי אידין שבתורכיה לאחר הרעש משנת 1899. העיר ניזוקה קשה מאד ואז ביקשה הנהלת חברת כ"ח ממר גבאיל אריה, אז מנהל ביס" כ"ח באיזמיר לנסוע למקום התרחשות רעידת האדם כדי לאמוד את מצבה של הקהילה היהודית וצרכיה. נמצאה תעודה בארכיון כ"ח בה רשימה של 192 ראשי משפחות ופרטים על ביתם, אם נהרס כליל או ניזוק, מסי הנפשות המשפחה, ומצבם הכלכלי. רשימה זאת יכולה לשמש מעין מפקד של ראשי המשפחות היהודיות שחיו אז באידין.

GenAmi, No. 46 – Décembre 2008

חוברת זו פותחת במאמר מקיף על תולדות יהודי ארגנטינה מפרי עתו של המנוח פאול ערמוני (Paul Armony) שהיה מקימה והרוח החיה של החברה הגנאלוגית היהודית של ארגנטינה. הוא גם בנה בסיסי נתונים רבים והיה עורכו של הרבעון "תולדות". בעבר תורגמו ממנו מספר מאמרים לעברית ואנגלית עבור שרשרת הדורות.

הסקירה פותחת בסעיף המספר על נוכחות יהודית במדינה מלפני 1860, אלה היו לרוב צאצאי האנוסים. רק אחרי שבוטלו חוקי האיזמיר ב-1813, חלק קטן מהם העיז לחזור ליהדות בצורה גלויה. ב-1855 חיו בכל שטחה של ארגנטינה כ-5 או 6 יהודים.

ב-1860 התקיימה החתונה היהודית הראשונה שכמובן הפכה לאירוע היסטורי. בני הזוג (לוי ולוי) היו שניהם אזרחי צרפת והותרו החתונה הודות לצו בית המשפט. באותה השנה נרשמה חתונה נוספת (קרמר ולוי).

ב-1862 הוקמה באופן רשמי הקהילה היהודית של הרפובליקה של ארגנטינה (CIRA) על ידי עשרות אחדות של יהודי אשכנז. לפי בקשתה הממשלה אל הרב הראשי של צרפת, נשלח רב לעמוד בראש הקהילה.

החל 1854 החליטו ממשלות ארגנטינה השונות על מתן הטבות לעולים היהודים. זאת הסיבה שבין השנים 1857-1920 הגיעו לארגנטינה כ-5 מיליון וחצי יהודים אך רק 3 מיליון התיישבו התיישבות קבע במדינה. ב-1895 חיו בבואנוס איירס הברה 6,082 יהודים כאשר 62% מהם היו אשכנזים. ב-1897 הוקם בית הכנסת הראשון בבירה. מעניין לציין כי שמו של בית התפילה ניתן על שמה של השדרה בה הוא נמצא, בדומה לבתי הכנסת של צרפת. יאמר במאמר מוסגר כי ב-1967 הוקם מוזיאון יהודי בבניינים הנספחים לבית הכנסת.

היהודים מתפוצות ספרד ובעיקר ממרוקו, סוריה ותורכיה החלו להתיישב בארגנטינה בשנת השמונים של המאה ה-19. ב-1889 ביקשו אלה להקים בית כנסת ספרדי ואכן הוא נחנך ב-1891.

ב-1881 החלה עליה מסיבית של יהודי רוסיה. בזמן שנדרשו ביקורות רפואיות חמורות מן היהודים אשר רצו להיקלט באר"ב, העדיפו רבים את דרום אמריקה. כך הוקמה העיר היהודית הראשונה ושמה מואיזסוויל (Moisesville). בתוכה של חברת כ"ח בפריז, רכש הברון הירש אדמות עליהן התיישבו האימיגרנטים היהודים שהגיעו מרוסיה והם הפכו לעובדי אדמה. בין השנים 1892-1937 שיחזרו היהודים הרוסים ביישובים האלה את החיים שהיו להם באירופה בהקימם בתי כנסת, ספריות, חוגים ספרותיים, תיאטרון וכו'.

הצלת יהודים מפני הנאצים הוגבלה מאד בגלל מדיניות אימיגרציה אנטי-יהודית של הנשיא פירון (Peron). כ-22,500 יהודים יצליחו בכל זאת

המקום במאה ה-19. כדאי לבקר באחד האתרים המתארים אותו.

בחוברת יש גם סקירה גנאלוגית על משפחת כלמר Calmer. תחילתה בשנים הראשונות של המאה ה-18 בהאג (הולנד) ובווינה והמשכה בצרפת. כמו כן יש כתבה על האומן Jules Adler שחי בצרפת בין השנים 1856-1952 ועל הגנאלוגיה שלו המשתרעת מאז 1480.

ישנה עוד כתבה על קהילה קטנה שהיתה קיימת בימי הביניים באיזור נורמנדי (Normandie) שבצפון-מערב צרפת.

Review of the Jewish Genealogy Circle No. 98 April – June 2008

מקומם של השמות הפרטיים באוצר שמות המשפחה של יהודי צפון אפריקה הוא שם מאמרו של האנתרופולוג ז'ק טאייב (Jacques Taieb). המחבר מצא 234 שמות משפחה הקשורים באופן כל שהוא בשמות פרטיים מתוך 1306 שורשים מהם התפתח קורפוס השמות של איזור זה. המחבר מחלק את השמות הפרטיים גם לפי שפתם וגם לפי אופיים: השתייכות לתנ"ך ולמקורות יהודיים אחרים ולדת. הם מתארים תכונת אופי או מתייחסים לצמחים ובעלי חיים או למושגים מופשטים. המחבר מסיים בפרק על חלקם החשוב של השמות בחברה.

לאלה מבין קוראי שרשרת הדורות החוקרים את שם המשפחה וייל, כוללת חוברת זו מאמר מעניין מאד שאת כותרתו ניתן לתרגם "ישנם אנשים ושםם וייל וישנם אחרים ושםם וייל". הכתבה מספרת על קהילת Bollwiller שבחבל אלזס והיא מקור משפחת GRUMBACH.

לסיום, מסביר מנהל האתר של החברה הגנאלוגית הצרפתית כיצד פועלים מנועי החיפוש השונים הנמצאים באתר החברה ב-www.genealogj.org

להימלט ולהגיע לארגנטינה. החל משנת 1945 ניצולי השואה לא הורשו להיכנס לארגנטינה ורבים נקלטו בברזיל, אורוגוואי וצ'ילה.

העליה למדינת ישראל החל בדלדול האוכלוסיה היהודית.

עוד בחוברת זאת הביוגרפיה של הקומיקאי רנה גוסציני (Rene Goscinny) ובהמשך עץ משפחתו ומאמר מקיף על היהודים שחיו בעיירה Gray שבאזור צפון מזרח צרפת. בסוף המדורים הקבועים של סקירת העיתונות הגנאלוגית, שאלות ותשובות וכו'.

GenAmi, No. 47 – Marcs 2009

בית הקברות היהודי בתוניס הקרוי על שם בורג'ל (Borgel) נחנך בשנת 1894. הוא כולל מעל 30,000 מצבות ועוד אלה מבית העלמין הישן שהועברו לכאן ב-1958.

ב-2007 הוקמה ה-Association Internationale du Cimetiere Juif de Tunis (העמותה הבינלאומית של בית הקברות היהודי בתוניס) שעיקר תפקידה הוא לבנות מאגר נתונים מפורט המבוסס על כתובות המצבות אשר ישרת את החוקרים. צילומי המצבות יוכלו לשמש למחקר האומנות המיוחדת המוצגת על המצבות האלה. בעת כתיבת הכתבה כבר צולמו ועובדו הנתונים עבור 12,000 מצבות.

העמותה עובדת בשיתוף פעולה עם החברה הגנאלוגית היהודית-צרפתית גן-אמי.

בחוברת זו גם מתואר בית הכנסת 'אל גריבה' (El Ghriba) שנמצא באי גריבה (Djerba), אי המשתייך לתוניסיה. זהו בית הכנסת העתיק ביותר בעולם. לפי המסורת הוא קיים מאז חורבן הבית הראשון, דהיינו לפני כ-2,600 שנה. פירוש שמו הוא "הזרה" או "המפליאה". המבנה הנוכחי נבנה על אותו



